

UTDANNING

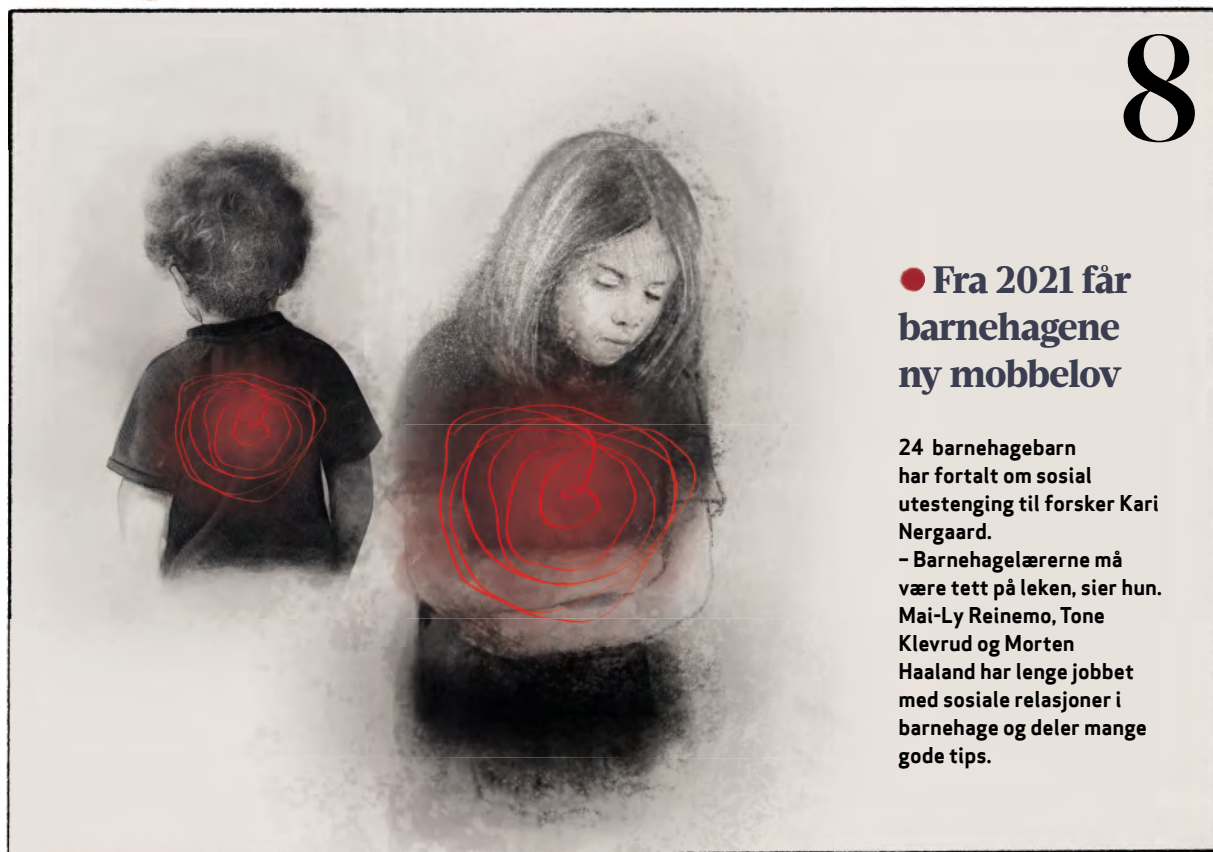
14

4. DESEMBER 2020

utdanningsnytt.no

"Det er..
litt som..
som.. hmm..
hjertet mitt
dunker
når de sier
at jeg ikke
får være
med på
leken.."

Aina (4)

Fra 2021 får barnehagene ny mobbelov

24 barnehagebarn har fortalt om sosial utestenging til forsker Kari Nergaard. – Barnehagelærerne må være tett på leken, sier hun. Mai-Ly Reinemo, Tone Klevrud og Morten Haaland har lenge jobbet med sosiale relasjoner i barnehage og deler mange gode tips.

Innhold

Aktuelt	4
Hovedsaken	8
Kort og godt	16
Ut i verden	17
Lærere lager podkaster for lærere	18
Matematikksatsing i barnehage	22
Undervisning på rødt nivå	24
Intervju med Espen Nakstad	28
Julekalender med fritid	30
Intervju med lærer og forfatter	
Gulraiz Sharif	32
Friminutt	34
Glimt	35
På tavla	36
Innspill	38
Debatt	42
Kronikk	48
Minneord	51
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

Ser lyset i tunnelen

28

Assisterende helsedirektør Espen Nakstad er en behersket optimist for skoleåret 2021/22.

Podkastprodusentene

– Podkasten er både en roper og en katalysator, sier lærer Martin Johannessen, her i studio for å lage podkasten «Rekk opp hånda». Møt ham og andre podkastere fra utdanningsfeltet.

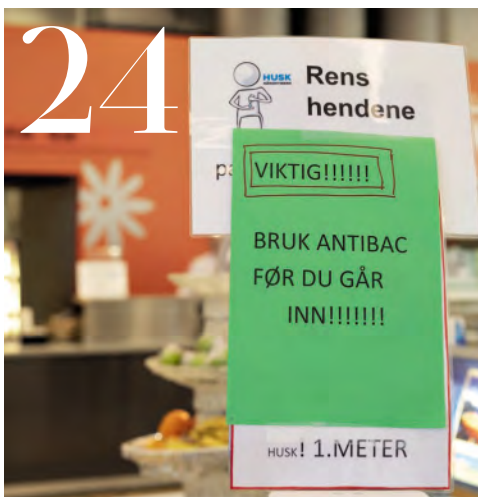
Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Besøker tallenes magiske verden

Etter et kurs i Tyskland introduserte pedagogisk leder Petra Haubold matematikk-leking i Garder barnehage. Her ser vi henne med Mathilde, Thorvald og tre svært konkrete tall.

● Lærerlivet på rødt smittenivå

Ved Sandefjord videregående skole er klassene enten sendt hjem eller delt i to grupper i hvert sitt rom. Antibac er rutine, men å løpe i korridorene mellom elevgruppene er nytt.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2019: 185.296

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

I mange år har forskerne funnet at barn mobber barn i barnehagene. Fra nyttår skal en lovendring bidra til å hindre det. Barnehagebarn som opplever utestenging, sier at de savner voksne som ser hva som skjer. Illustrasjon: Kristin Slotterøy

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbø | Ansvarlig redaktør

En etterlengtet lov

Ved nyttår trer ny mobbelov i barnehagene i kraft. Det er en god start for å sikre alle barn en trygg barnehagehverdag.

I mange år har både forskere, politikere og barnehageansatte vært fullt klar over at mobbing også skjer i barnehagene. Selv om det ikke har vært forsket like lenge på dette som på mobbing i skolen, har vi tydelige og nedslående tall å vise til. I både norske og internasjonale studier slås det fast at barnehagebarn utsettes for mobbing, både fra voksne og barn. En studie fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i 2012 viste at 12 prosent av barna sier at de ofte blir plaget av andre barn når de er i barnehagen. Og selv om de er små, gjør det like vondt.

Det viser doktorgradsstudien til førsteamanuensis Kari Nergaard ved høyskolen Dronning Mauds Minne i Trondheim. Hun snakket med 24 barnehagebarn som selv forteller hvordan det oppleves når de blir stengt ute fra leken og mobbet i barnehagen.

I denne utgaven av Utdanning kan du lese hva barna forteller. Det er hjerteskjærende lesing, om fysisk ubehag, vondt i magen, skyldfølelse og savn etter voksne som vet hva som skjer.

«Du føler deg så sviktet i hjertet ditt. Og du er så lei deg. Så sliten av det», forteller Henriette.

Hun er seks år.

Med ny mobbelov får endelig hun og alle andre barn retten til et trygt og godt barnehagemiljø, på lik linje med retten elevene har i skolen. Nå plikter barnehagene å jobbe systematisk med forebygging, å sikre at ingen barn mobbes og å følge opp dersom det er barn som ikke har det bra.

Det førstnevnte har heldigvis de aller fleste norske barnehager jobbet med i mange år allerede. Vi har møtt tre av dem, som deler av sine erfaringer, til inspirasjon for andre.

Selv om nyttår markerer et viktig skille for barnehagebarna, er det likevel viktig at vi ikke tror en ny lov alene er det som skal til.

Ny lovgivning betyr dessverre ikke automatisk flere barnehagelærere som kan observere, være til stede, følge med og hjelpe til.

Da trengs det ressurser til økt bemanning.

På vegne av alle norske barnehagebarn:

Det ønsker vi oss til jul neste år.

● Inntaksordningen i videregående skole

Opposisjonen krever lov-svar fra Melby

Ifølge departementet kan en ny nasjonal inntaksordning innføres uten stortingsbehandling. SV og Ap vil vite hvilke juridiske vurderinger som ligger bak den konklusjonen.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no og Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Vi tar det ikke for god fisk at regjeringen kan innføre et nytt nasjonalt inntakssystem i videregående uten å gå gjennom Stortinget. Vi vil se lov-vurderingen departementet har gjort og eventuelt også få en ekstern gjennomgang, sier stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet, Torstein Tvedt Solberg.

De siste ukene har Ap, Senterpartiet og SV på Stortinget og i fylkene, rast mot regjeringen.

Årsaken er at regjeringen har bedt Utdanningsdirektoratet utarbeide en ny inntaksmodell i videregående skole. Både opposisjonen, Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen, KS og NHO, oppfatter at regjeringen nå tar en omkamp om de to modellene for «fritt skolevalg», eller karakterbasert inntak, som var på høring høsten 2019.

Kritikerne mener fylkene selv må få bestemme inntaksordning, og KS har takket nei til regjeringens invitasjon om å bidra til å utforme den nye modellen.

I vår konkluderte deres jurister med at en slik nasjonal ordning vil kreve en lovendring. Men nå sier Kunnskapsdepartementets lovavdeling at en forskriftsendring er nok, og dermed kan inntaksordningen innføres uten høring eller stortingsbehandling.

Det er denne juridiske vurderingen opposisjonen krever innsyn i. Forrige uke sendte SV-leder Audun Lysbakken skriftlig spørsmål til kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby for å få svar.

– Under høringen om nasjonal inntaksordning i vår mente KS at en slik endring ville kreve en lovendring, noe som medfører stortingsbehandling. Jeg ble overrasket over at Kunnskapsdepartementet nå har kommet fram til en helt annen konklusjon, sier Lysbakken.

– Fratar fylkene selvråderett

– Vi har ikke gitt opp. Det er et stort engasjement rundt denne saken. Etter runden vi hadde i fjor og

Torstein Tvedt Solberg (Ap) vil ha klarlagt om regjeringen har lov til å innføre karakterbasert inntak for hele landet gjennom en forskrift, og dermed unngå at Stortinget behandler saken.

ARKIVFOTO VIDAR RUUD/NTB

i vår er jeg mildt sagt sjokkert over at regjeringen tviholder på denne ideologiske kjepphesten, sier Torstein Tvedt Solberg.

– Hvorfor tror du at de gjør det?

– Det kan handle om at de vil stanse fylkespolitikere fra å innføre ordninger de ikke liker. I Oslo utreder SVs skolebyråd en progresjonsmodell, og i noen fylker har de utviklet nye inntaksmodeller basert på nærskoleprinsippet. Men det kan også være et kjøttbein kastet i retning Frp. De fremmet et eget forslag om nasjonalt «fritt skolevalg» i vår, men det fikk bare Frps stemmer.

– Hvorfor er denne saken viktig for Arbeiderpartiet?

– Vi mener karakterbasert inntak, som regjeringen ønsker, verken kommer de fleste elevene, distriktene eller næringslivet til gode. Men det handler ikke minst om at regjeringen fratar fylkene selvråderett, og det like etter at de har gjennomført en stor regionreform.

Ap, Sp og SV har lovet at de vil stanse innføringen av en nasjonal inntaksordning dersom de kom-

mer til makten etter stortingsvalget neste høst.

I Høyre og Venstre er de derimot overrasket over de sterke reaksjonene.

– Lytter til elevene

– Det vi foreslår, har i praksis vært praktisert i mange fylker i mange år, også i fylker styrt av de rødgrønne. Så hvis dette er så negativt, synes jeg det er rart at de har praktisert de modellene over lang tid, sa kunnskapsminister Guri Melby (V) til NTB.

Turid Kristensen, som sitter i utdannings- og forskningskomiteen for Høyre, sier oppdraget de har gitt er, å utarbeide en modell som gir et visst rom for lokal tilpasning.

– Fylkeskommunene skal få mulighet til å dele inn fylkene i inntaksområder dersom de har behov for det, sier Kristensen til Utdanningsnytt.

– Vi lytter til elevene og vil gi dem størst mulig valgfrihet. Det skal vi gjøre samtidig som vi sørger for at vi fremdeles skal ha desentralisert skolestruktur, sier hun.

● Bakgrunn

- Regjeringen har lovet i Granavolden-plattformen å «utrede ulike modeller for fritt skolevalg som sikrer elevenes rett til å velge skole og som ivaretar hensynet til en desentralisert skolestruktur».
- Kunnskapsdepartementet varslet 22. november at de vil legge fram en modell til våren som vil innebære et «friere skolevalg». Det skal fortsatt være mulig for fylkeskommunene å fastsette egne inntaksområder, men ikke ha et nærscole-prinsipp. Modellen vil tidligst gjelde for opptak høsten 2022.
- Samtidig har en rekke av fylkene nylig vedtatt eller jobber med å se på nye inntaksmodeller parallelt med regjeringens arbeid:
- I Oslo, der byrådet er bekymret for segregerte skoler, skal byrådet avgjøre ny modell til våren. De ønsker å finne alternativer til dagens karakterbaserte skoleopptak.
- Vestland har vedtatt et nærscoleprinsipp, slik at inntaket ikke baseres på karakterer alene slik det var før i de gamle fylkene Hordaland og Sogn og Fjordane.
- Vestfold og Telemark har også innført et nærscoleprinsipp. Tidligere hadde Vestfold karakterbasert inntak, mens Telemark hadde en nærscolemodell.
- Andre fylker som har vedtatt en form for nærscoleprinsipp, er Viken, Agder, Innlandet, Nordland, Trøndelag, Vestland, samt Troms og Finnmark.
- Nærscolemodellene er noe ulikt innrettet fra fylke til fylke. Noen deler skolene inn i regioner eller kommuner, andre baserer seg på postnummer. Felles for alle er at elever har første retten til plassene på skolen(e) i sitt nærrområde før elever fra andre områder i fylket kan få plass.
- Fylkene Rogaland og Møre og Romsdal fortsetter med sin ordning med såkalt fritt skolevalg basert på karakterer.

Kilder: Kunnskapsdepartementet, Vilbli.no, NRK

– Useriøst av regjeringen

Kritikken hagler mot regjeringen både fra Utdanningsforbundet og Elevorganisasjonen.

– At regjeringen nå vil hastebehandle en sak som er så komplisert, og som fikk tommelen ned av en samlet sektor i februar, er helt useriøst, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

– Vi lever i et langstrakt land der det er ulike forutsetninger for struktur og fagtilbud ved de videregående skolene i ulike regioner. Nå har mange av de sammenslåtte fylkene valgt å forhandle seg fram til ordninger som er tilpasset nettopp slike lokale forhold, og som delvis bygger på nærscoleprinsippet. At regjeringen nå velger å overkjøre de politiske prosessene lokalt, er dypt problematisk, sier han.

Både i Utdanningsforbundet og i Elevorganisasjonen reagerer de også på at Høyre og Venstre sier de lytter til elevens ønske.

– Det er ulikt syn på inntaksmodellene blant elever, men vi ser klart ulempe med karakterbasert inntak overalt. Ved å påtvinge alle fylker samme modell tar man ikke hensyn til lokale behov, og man har heller ikke lyttet til våre innspill, sier leder i Elevorganisasjonen, Kristin Schultz.

Utdanningsforbundets leder reagerer også på regjeringens begrepsbruk.

– Skolevalget blir ikke fritt for elevene selv om regjeringen velger å omtale det som fritt. Dette er politisk retorikk som regjeringen velger å bruke i stedet for å ta inn over seg de innspillene som er kommet fra en samlet utdanningssektor, sier Handal.

NHO står på sitt

NHO mener fylkeskommunene må få velge inntaksmodell som passer deres region.

– Fylker som Viken har utfordringer med store avstander, mens i Oslo slår fritt skolevalg uheldig ut med tanke på skjevutvikling av skoletilbudet basert på elevtilstrømming og sterk ensretting av elevgrupper. Vi står overfor en fremtid der kompetanse i seg selv og evne til samarbeid, nyskaping og omstilling blir svært viktig. Da bør vi heller tilstrebe størst mulig tilgjengelighet til ulike utdanningsløp og mangfold i elevgrupper, sier Mari Sundli Tveit, direktør for politikk i NHO, til Utdanningsnytt.

I februar i år var NHO og ni andre arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner invitert til høring på Stortinget om de to modellene for

karakterbasert inntak som regjeringen da hadde lansert. Samtlige vendte tommelen ned.

At Høyre nå sier modellen som utarbeides skal ha et «visst rom for lokale tilpasninger», beroliger ikke NHO.

– Modellen med «fritt skolevalg» i alle fylker kan få konsekvenser for dimensjoneringen av utdanningstilbudet fordi det i større grad skal tas hensyn til at søkerne skal kunne velge skole, sier Mari Sundli Tveit.

– Da må elevene ha flere skoler å velge mellom. For å oppnå dette kan utdanningstilbud bli flyttet til andre skoler. Konsekvensen er at mange elever kan få lengre reisevei, og dermed heller velge andre tilbud. For næringslivet kan det bety at tilbud flyttes vekk fra der de holder til, og at de ikke får kompetansen de trenger.

Kunnskapsminister
Guri Melby (V).
ARKIVFOTO JOAKIM S. ENGER

● **Politiattest**

Stortinget vil skjerpe inn reglene

Barneomsorgsattesten viser ikke om en person er dømt for kroppsskade mot et barn, med mindre den er betegnet som grov. Nå vil et samlet storting ha strengere regler.

TEKST Nora Pedersen Fosdahl

– Foreldrene skal føle seg trygge på at barna deres har det fint i barnehagen og på skolen, sier stortingsrepresentant Mona Fagerås, talsperson for utdanningspolitikken i Sosialistisk Venstreparti.

Hun var saksordfører for utdannings- og forskningskomiteens innstilling til forslaget om regelendringer i politiattest for ansettelser i skoler og barnehager. Stortinget vedtok forslaget enstemmig 12. november.

Komiteen ber regjeringen endre reglene slik at attesten «gir et fullstendig bilde av søkeren og viser alle relevante lovbrudd i de tilfeller som gjelder ansettelsesforhold i skole, barnehage eller andre steder der kontakt med barn utgjør en viktig del av stillingen».

– Det er mange som har påpekt at attesten ikke er god nok og at den ikke har med tilstrekkelig med opplysninger, sier Fagerås.

Fremskrittsparti-forslag

Forslaget kom opprinnelig fra Frps stortingsrepresentanter Hanne Dyveke Søttar, Kari Kjønås Kjos, Silje Hjemdal og Roy Steffensen.

I februar i år skrev Utdanningsnytt at Roy Steffensen, leder av utdannings- og forskningskomiteen, ba om en avklaring fra daværende kunnskapsminister Trine Skei Grande (V) om hun ville stramme inn reglene og sørge for at politiattesten gir et mer fullstendig bilde av en søker.

I 2015 strammet Høyre-Frp-regjeringen inn reglene og sørget for at alle som skal jobbe i barnehage, må kunne legge frem en politiattest fra dag én. Barnehagene må også vurdere om anmerkninger i attesten gjør søkeren uegnet.

Skjuler deler av rullebladet

Barneomsorgsattest er en politiattest for personer som skal ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige. Formålet med attesten er å gi barn

– Mange har påpekt at attesten ikke har nok opplysninger, sier Mona Fagerås (SV).

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

Alle som skal jobbe med barn i skoler og barnehager, må kunne vise fram en fylldigere politiattest enn det som kreves i dag, vedtok Stortinget 12. november. Nå skal regjeringen utarbeide strengere regler.

ILLUSTRASJONSFOTO KARI OLIV VEDVIK

beskyttelse mot overgrep eller alvorlig, skadelig innflytelse. Den skal også gi tillit til at mindreårige tas hånd om av trygge personer.

Samtidig åpner dagens regler for at deler av rullebladet ikke vises. En person som har et voldstiltfelle med en mindreårig, får det ikke oppført på attesten hvis ikke volden anses som «grov».

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) har også tatt opp denne problemstillingen. I et brev til Kunnskapsdepartementet fra juni 2019 uttrykker FUB bekymring rundt disse utfordringene knyttet til politiattestene for barnehageansatte.

I innstillingen til Stortinget gjorde utdannings- og forskningskomiteen det klart at alle barn i

barnehager og skoler i Norge skal ha en trygg og god hverdag, og at foreldrene skal være trygge på at barna tas i hånd om av ansatte.

– Jeg håper regjeringen kjapt kommer tilbake til oss, så vi får tett hullene, sier Mona Fagerås.

● Rettelse

I Utdanning nr. 12/2020, side 32-34, er det fullstendige navnet på barnehagen som omtales Læringsverkstedet Mattisgården naturbarnehage, og Hilde Mariann Avdal har stilling som assistent.

Authorised Education Specialist

Mac

Designet for å vare. For skolen og eleven - og årene etter.

Når skolen skal investere i digitale verktøy bør dere velge teknologien som støtter elevers læring og utvikling. Den som alltid fungerer - også rett ut av boksen. Teknologien som er designet med eleven og læreren i tankene, med minimalt behov for vedlikehold og et spekter av funksjonalitet som gjør at den kan tilpasses alle og enhver. Det gjør Mac. Eplehusets pedagogiske rådgivere gir skoler som vurderer å oppgradere eller gå til innkjøp av nytt utstyr et innblikk i noen av de viktigste investeringsfordelene med Mac. I klasserommet og for fremtiden.

En god start på arbeidslivet starter i skolen

I skolen som i arbeidslivet er det viktig å kunne velge det verktøyet som gjør en mest produktiv, effektiv og komfortabel med å bruke, legger Marit Rasmussen, fagansvarlig for utdanning i Eplehuset, til. I over 10 år har Eplehuset levert Mac til elever i videregående skoler via ElevPC-ordningen.

- Kjøp av Mac blant elever i de videregående skolene er stigende, og mer enn halvparten av elevene velger Mac. Elever som kjøper Mac har gjerne allerede en Apple-enhet. De er opptatt av å kunne jobbe mobilt og ha dokumenter tilgjengelige. Denne måten å jobbe på reflekterer godt det arbeidslivet som elevene etterhvert skal ut i.

På lik linje med at elever får velge maskin er dette også en stigende trend blant bedrifter, ifølge Inger Lise Petersen, pedagogisk veileder i Eplehuset.

Mac gir variasjon i undervisningen

Når de pedagogiske rådgiverne hjelper skoler å finne frem til de rette verktøyene, så er de opptatt av at lærerne skal få arbeidsverktøy som gjør arbeidsdagen mer effektiv, produktiv og gir muligheter for å variere undervisningen på ulike måter. Og det er nettopp det en Mac gjør, mener Marte Næss, som er pedagogisk rådgiver i Eplehuset.

- Det er avgjørende at skolen velger arbeidsverktøy som gir enkel tilgang til alle læringsopplever, planer og samarbeidsdokumenter. Mac fungerer sømløst med andre Apple-produkter, noe som gjør at alle har tilgang til dokumentene de trenger, uansett hvilken enhet de jobber fra. Det gjør arbeidshverdagen enklere og mer effektiv, og virkelig ressursbesparende.

- I tillegg er Mac kompatibel med bruk av Microsoft 365. Det gjør at skolen enkelt kan bruke Word, Excel eller Teams, der det er behov for det.

Miljøet - Et samfunnsansvar

I Apples verdikjede skisserer de produktets livssyklus, fra valg av resirkulerbart materiale, via hvordan det produseres og tas i bruk av kunde til produktet blir resirkulert og brukt i nye Apple-produkter, kan Rasmussen informere om. I tillegg driftes Apples datasentre, butikker og kontorer med 100% fornybar energi.

- Nye MacBook Air er for eksempel produsert av 100% prosent resirkulert aluminium. På grunn av dette halverte de produktets karbonavtrykk sammenlignet med 2017 MacBook Air. Med tanke på antall maskiner som produseres er dette av en vesentlig betydning for miljøet.

På samme måte som Apple har også Eplehuset miljø som fokusområde, der miljøet er ett av de fire verdiene i konsernet.

- I praksis betyr det at vi tilbyr returordninger for innlevering av brukte Apple-produkter, der mye av det innleverte utstyr blir videresolgt til nye eiere og på den måten får forlenget levetid. For produkter hvor dette ikke er mulig tilbyr vi kostnadsfri resirkulering, slik at vi kan gjenvinne verdifulle materialer og unngå å utvinne mer. Mac gir besparelser

Lang levetid og fortsatt høy verdi etter flere års bruk er noe som kjennetegner Apple-produktene, mener Marit.

- Sammenlignet med andre produkter har Apple-produkter sjeldent behov for service. Dette gjør at elever og lærere har et produkt som fungerer og er forutsigbart - noe som igjen reduserer henvendelser inn til IT-avdelingen og skolens ressurser.

- Vi ser også at elevene som kjøper Mac første året på videregående skole, bruker den gjerne videre i høyere utdanning og. Dette er med på å få fokuset over på miljøet og begrense det stadig voksende forbrukersamfunnet.

Personvern - En grunnleggende menneskerett

Siden vi er inne på verdier trekker Inger Lise frem personvern. Hun mener bevisstheten rundt elever og læreres data og personvern i skoler og kommuner har økt betraktelig det siste året - og at her leder Apple an.

- Personvernet er integrert hele veien, fra Macen blir åpnet til hver eneste gang en app blir brukt. Hvor elevene eller lærerne beveger seg med Mac, hvilke nettsteder de besøker, og hvilke apper som brukes blir ikke lagret noe annet sted enn på sin egen Mac.

- Akkurat på personvern mener jeg at Apple er unike. Apples forretningsidé er å selge produkter, ikke selge eller lagre informasjon om brukerne. Alle produktene, inkludert Apple School Manager og administrerte Apple-IDer, har innebygde funksjoner og kontroller for personvern. For oss i Eplehuset er det viktig å støtte skoler, kommuner og fylker i dette viktige arbeidet.

Tenk helhetlig og langsiktig

Samtidig som bruken av dagens teknologi har endret seg betraktelig de siste årene, har også våre forventninger og vårt behov med tanke på kvalitet i produktet endret seg. Med dette som bakteppe legger Marte, Inger Lise og Marit fram en siste oppfordring.

- Som beslutningstaker for valg av teknologi oppfordrer vi skolen til å tenke helhetlig og langsiktig i denne prosessen. Dagens investering kan ha stor påvirkning på fremtiden, men sammen med dere kan vi tilrettelegge for at alle barn og elever utvikler kompetansen for fremtidens samfunns- og arbeidsliv - med teknologi som ivaretar miljø og personvern.

Mobbefre tror det er deres feil

Barn som utestenges fra leken i barnehagen, forteller at de har det vondt og tror de er skyld i det selv. De skulle ønske at voksne hjalp dem. Fra nyttår får barnehagene ny mobbelov.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no ILLUSTRASJON Kristin Slotterøy

– **Det er** bra at alle barn får en lovbestemmelse som sikrer dem et trygt miljø i barnehagen. Den nye loven løfter frem barnet, og det er viktig at barnehagene blir bevisst på hvordan de jobber, sier forsker Kari Nergaard.

Hun er førsteamanuensis ved høyskolen Dronning Mauds Minne og har jobbet med mobbing i barnehagen siden 2004. Ifølge regjeringen.no viser nasjonal og internasjonal forskning at mellom åtte og tolv prosent av barnehagebarna jevnlig opplever utestenging fra lek eller former for krenkelser.

I sitt doktorgradprosjekt har Nergaard snakket med 24 barnehagebarn som opplever å bli utestengt fra den frie leken i barnehagen. De forteller at de har det vondt, og de tror de er skyld i det selv. De sier de skulle ønske at

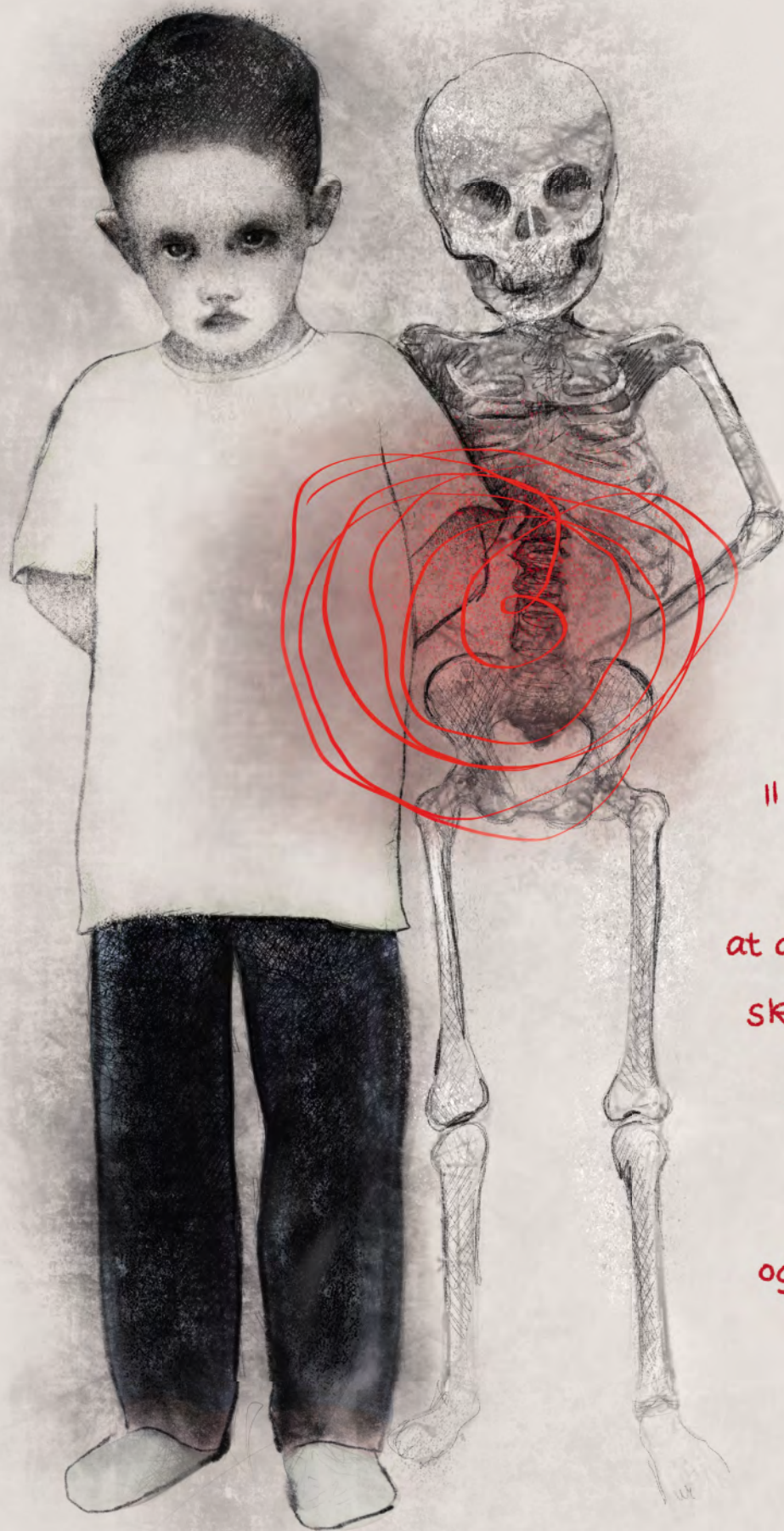
voksne så hva som skjedde og hjalp dem.

Én av dem hun har snakket med, er Kasper (5), som beskriver hvordan han tar på seg en selvsikker mine, selv om han føler seg såret: «Du blir sint ... og irritert og sånn ... og føler deg så utestengt i hjertet og blir sliten ... men du må likevel være glad utenpå ... når du fremdeles er lei deg ...»

Alle sitatene til illustrasjonene er hentet fra barnesamtalene gjort med forskeren.

– Jeg ble veldig grepet av hvor kroppslig vondt de viste at dette var. De sa selv at de trodde de ikke var gode nok eller ikke passet inn. De ønsket at noen voksne hadde tatt ansvar og grepet inn, forteller Nergaard.

Hun er førsteamanuensis ved Dronning Mauds Minnes Høyskole i Trondheim, som

"Det er
litt som...
at du mister
skjelettet...
...og mister
hudfargen...
og blir sint..."

Steward (5)

Henriette (6) beskriver forskjellene mellom de indre følelsene og det ytre uttrykket når hun blir avvist av de andre jentene:

"Du føler deg så
sviktet i hjertet ditt...
og du er så lei deg
og sliten av det...
men på en måte
glad på utsiden...

men likevel trist inni...
med alt det vonde
i hjertet og i magen...

uten å kunne
si det..."

Mobbing i barnehagen

- **2002:** Kampanje mot mobbing i barnehagen av barne- og familieminister Laila Dåvøy og barneombud Trond Waage.
- **2012:** Forskere ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet observerte og intervjuet 170 barn i 17 barnehager i Sør-Trøndelag. 12 prosent av barna oppga at de ofte ble plaget av andre barn i barnehagen.
- **2012:** Etter en undersøkelse i regi av Senter for praksisrettet utdanningsforskning og Høgskolen i Hedmark ved Thomas Nordahl i 70 barnehager, konkluderer Nordahl med at barn i barnehage opplever mobbing og krenkelser.
- **2015:** Prosjektarbeidet «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen» konkluderer med at ekskludering og utenforskap foregår i barnehagene. I alle barnehagene forskerne besøkte, observerte de ett til to barn som var ekskludert fra lek med de andre barna.
- **1.1.2021:** Ny lov trer i kraft for å hindre forskjeller i hvordan barnehagepersonalet håndterer mobbing blant de yngste.

"Det er så...
det er dumt når de sier Nei! ...
Da blir det ...
Kan du bli ...
sint, på en måte...
og du...
begynner å ta
igjen litt..."

Marita (5)

"Det er ...
litt rart ...
og jeg tenkte på det ...
da jeg ikke fikk bli med ...
jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre ...
kanskje jeg måtte være alene ...
til jeg kunne ...
gjøre det?"

Olav (4)

utdanner barnehagelærere. Hun har i sine feltstudier observert i tre barnehager i Trondheim. Hun har sett på hvordan utestengning skjer. Barna som ble intervjuet, var barn som gikk en del alene.

– Som observatør kunne jeg se at det var barn som somlet med å kle på seg når de skulle ut. Utenfor ventet to og en halv time med frilek. Der ble de gående alene. De gjorde kanskje forsøk på egen hånd, for å få delta i lekene de andre lekte, forteller forskeren.

I frilektiden var færre ansatte til stede ute, enn inne. Møter og planleggingstid var ofte lagt til disse tidspunktene.

– Jeg snakket bare med barna og observert i tillegg. Men det jeg så, var at noen barn ble gående alene. Noen ganger kan et barn velge å være alene, men stort sett er det motsatte tilfelle, sier Nergaard.

Hun tok doktorgraden og disputerte i april

med funnene i denne studien. Hun har brukt en dialogisk samtaleform utviklet av Kari T. Gamst. Samtaleformen benyttes også av barnevernet og i avhør av barn.

Utestenging skjer

Forskeren peker på at leken er så viktig for barns utvikling og læring.

– Barnehagene må jobbe forebyggende mot utestengning. Man må snakke med ungene i barnehagen sånn at de forstår hvordan det er å bli utestengt. De fleste utestengningene skjer under frilek, så barnehagene må se på hvordan de organiserer dagen slik at nok kompetente ansatte er sammen med barna da, sier Nergaard.

Hun advarer mot å tenke at dette bare er lek, og at det sikkert går bra.

– En må anerkjenne barns opplevelser og forstå at barns sosiale liv er viktig. Ved å jobbe

Ny mobbelov i barnehage fra januar 2021

- Endringene i barnehageloven krever at barnehagepersonalet jobber systematisk for å forebygge utestengning og mobbing, og at de skaper et godt miljø der barna trives og er sosialt inkludert.
- Lovendringen innebærer nulltoleranse mot mobbing, vold, erting og plaging, og gjentatt utestenging.
- Lovendringen innebærer en aktivitetsplikt. Personalet skal følge med på hvordan barna har det og undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om at ett eller flere barn ikke har det bra.
- Når foreldre sier ifra, plikter barnehagepersonalet å undersøke saken, selv om de er av en annen oppfatning.
- Det skal lages en skriftlig plan for hvordan barnehagen skal følge opp barnet og gruppen.
- Det innføres også en skjerpet aktivitetsplikt ved mistanke om at personalet krenker barn.
- Alle som arbeider i barnehagen, får plikt til å melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om, eller kjennskap til, at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen.
- Styrer er ansvarlig for at barnehagen håndterer og følger opp meldingene på en ansvarlig måte.
- Kommunen er barnehagemyndighet og skal påse at barnehagene følger lovendringen gjennom godkjenning, veiledning og tilsyn.
- For å styrke kommunen som uavhengig barnehagemyndighet lovfestes det at personer eller kommunale enheter som har direkte ansvar for kommunale barnehager, som hovedregel ikke kan utføre oppgaver som barnehagemyndighet.

Kilde: Regjeringen.no

Steinar (6) beskriver hvordan følelsene setter seg i kroppen når han blir avvist av de andre guttene:

"Det er ikke en god følelse...

det er bare trist ...

nesten...

hele tiden gråter du inni deg.

Det føles ganske...

vondt..."

helhetlig med utestengning forebygger en også annen mobbing.

Ved å støtte opp om barns empati jobber en også forebyggende.

– Vi kan ikke gå rundt groten og late som dette ikke skjer. Det gjør det, og det er barnehagelærernes ansvar å bruke de rette metodene for å forebygge at sosial utestengning skjer, sier Nergaard som selv er utdannet barnehagelærer.

– Vær tett på leken

Som forsker har Nergaard jobbet innen dette feltet siden 2004.

– Det begynte med prosjektet «Trygge barn i trygge barnehager». Når vi vet hvor viktig det er å ha en trygg barndom, er det å kunne tilby trygge og gode barnehager avgjørende for barn. Tenk om det er barn som ikke har hatt

en eneste venn mens barnet gikk i barnehagen. Det vil jo være forferdelig. Derfor er dette feltet så viktig, sier hun.

Når et barn blir utestengt, trenger det trøst og hjelp til å takle situasjonen.

– Barnet trenger en helt annen trøst enn når det har fått et skrubbsår på kneet. Barnehagelærerne må være tett på leken. Sosial utestengning kan være nesten usynlig. Barn har ofte forklaringer på hvorfor de skal være bare to som leker, for eksempel. Men da må en snakke med barna og få dem til å forstå at de har et ansvar for å inkludere alle, sier Nergaard.

– Har du sett på hvordan barnehagene bør organisere seg for å få til dette?

– Ikke i denne studien, men jeg oppfordrer til å legge møter utenfor frilektiden, selv om det er knapt med tid og ressurser.

Relasjoner i farger

De ansatte i barnehagen kartlegger selv sine relasjoner til barna de jobber med to ganger i halvåret.

Mai-Ly Reinemo er ansatt ved Bekkelaget barnehage, i Stange kommune i Innlandet. Hun sier de jobber bevisst på mange plan for å sikre barna et godt og trygt miljø.

Hun er styrer for en barnehage med 32 barn og ti ansatte; en storbarnsavdeling med 20 barn og en småbarnsavdeling med 12. Blant mange tiltak de gjør for å sikre gode relasjoner mellom de voksne og barna, er ett tiltak at de voksne kartlegger sine relasjoner til barna de jobber med.

– To ganger i halvåret kartlegger vi de voksnes følelser og holdninger ovenfor barna i farger. Et hjertebarn er et barn du har et veldig nært forhold til, og det får da fargen rød. Grønn får barn du har et profesjonelt godt forhold til, blått til barna du som voksen sjelden tar kontakt med eller som sjelden tar kontakt med deg. Og svart til de barna den voksne sliter med å få en relasjon til, forklarer Reinemo.

Fargekode på barna

Etter at hver og en har satt farge på barna i gruppa de jobber med, viser en frem resultatene.

– Hvis mange har satt blått og svart på ett barn, må vi jobbe med det. Ved å være bevisst og jobbe målrettet kan en endre mønstrene som gjør at en sliter med relasjoner til enkelte barn. Det er vi voksne som har ansvaret for å lage gode relasjoner, forteller Reinemo.

Reinemo begynte å jobbe i barnehage for 17 år siden, da som fagarbeider. Hun har siden utdannet seg til barnehagelærer og har vært styrer de siste to årene.

– Mye har skjedd siden jeg begynte å jobbe i barnehage. De siste tre årene har vi jobbet mye mer systematisk med vennskap, relasjoner og det å forebygge mobbing og krenkelser, sier Reinemo.

Bekkelaget barnehage utarbeidet en handlingsplan etter at den nye Rammeplanen for barnehager kom ut i 2017. Stange kommune skal utarbeide en felles handlingsplan ut fra den nye mobbeloven. Planen skal ferdigstilles til våren.

– For å få til et godt miljø for alle er foreldrene viktige. Vi informerer om at vi plikter å gripe inn når det er nødvendig, men at vi også trenger at foreldrene sier ifra hvis de hører eller ser noe, sier styreren.

Møter utenom åpningstid

Barnehagen har også egne barnesamtaler for å høre hvordan barna har det. Der blir barna blant annet spurt om de har en venn, og om å fortelle hvordan de har det i barnehagen.

– Det at vi i denne pandemitiden har delt inn i mindre faste grupper, er også gull for barna og personalet. Vi endrer grupper innimellom, hvis vi ser at det er hensiktsmessig.

Mai-Ly Reinemo er glad for en egen mobbelov for barnehager.

– Dette er et veldig viktig tema. Fordi om vi har jobbet godt og systematisk i mange år, er det viktig at alle barn i alle barnehager nå får en egen lov med et krav om aktivitetsplikt, sier hun.

Barnehagen har lagt alle avdelings- og personalmøter utenom barnehagens åpningstid for at de skal være så mange voksne som mulig sammen med barna.

– I romjula stenger vi barnehagen, og de ansatte avspaserer, sier Reinemo.

Hun setter også inn vikar fra første dag, hvis noen er syke.

– Vi skal ikke spare penger på vikarer. Skal en drive en god barnehage for alle, er nok voksne på jobb, viktig. Jeg er også fornøyd med at vi har god pedagogtettighet her. Målet vårt er trygge barn som har det godt, sier Reinemo.

«To ganger i halvåret kartlegger vi de voksnes følelser og holdninger ovenfor barna. Vi rangerer barna med farger.»

May-Ly Reinemo,
styrer ved Bekkelaget
barnehage i Stange

– Nok kompetanse og tid

For å lykkes med å forebygge mobbing er nok kompetente ansatte i barnehagen og tid til jobben, det viktigste, mener barnehagelærer Tone Klevrud.

Hun har vært barnehagelærer siden 1996, men det siste året har hun vært frikjøpt som tillitsvalgt.

– Mobbebegrepet var noe vi først begynte å snakke om for cirka ti år siden. Vi var jo opptatt av at barn skulle være greie med hverandre før den tid også. Skal en få gjort en forskjell må en jobbe systematisk og bevisst, sier Klevrud.

I Rogne barnehage i Øystre Slidre kommune i Innlandet, der Klevrud jobber, har de en ordning at når det er frilek ute, har noen av personalet på seg tellevester.

– De med tellevest har ansvaret for å følge med på alle barna og om det er noen som blir gående alene, eller som ikke kommer inn i leken. Et barn som setter seg alene i sandkassen gjør det kanskje fordi barnet har erfart at han eller hun ikke selv klarer å finne noen å leke med, forklarer Klevrud.

Da er det opp til de med tellevest å finne ut hvorfor barnet er alene og kanskje gjøre de andre voksne oppmerksomme på at her er et barn som trenger litt støtte.

– Det aller viktigste vi gjør, er å være aktivt til stede, for å oppdage og handle. Jeg er kritisk til at det legges så mye vekt på temaer og prosjekter. Det må ligge en bevisst jobbing med sosial kompetanse i alt vi gjør. Dette må ha førsteprioritet.

Barn skal likevel takle ikke alltid å få være med i en lek, men det skal gjøres på en ok måte.

– Det gjelder å gjøre det på en fin måte. Er noen barn i gang med en lek, er det lov å si nei. Det gjelder å finne balansen mellom hva barn må lære seg å tåle og hva de ikke skal lære seg å tåle.

– Er det et barn som trenger støtte, må en finne ut hva dette barnet trenger og sette inn tiltak. Vi skal likevel også jobbe med fellesskapet og gruppen som helhet, ikke bare enkeltbarn, sier Klevrud.

Hun er glad for at barnehagene får en mobbelov med aktivitetsplikt.

– Det er noe vi gjør allerede i dag. Vi jobber forebyggende, og blir et barn mobbet, setter vi i gang tiltak. Men forskning viser at det er ulikt hvor bevisst barnehagene jobber med dette. Det må ikke bare bli fine ord, barnehagene må også tilføres ressurser som setter oss i stand til å forebygge, oppdage og handle. Det er bra at dette nå løftes frem og tydeliggjøres i lovs form. For å lykkes enda bedre er det viktig at barnehageeiere og systemet sørger for at vi har nok kompetente folk i barnehagene, og nok tid, sier Klevrud.

Barnehager skal oppfylle mange punkter, skal de følge rammeplanen.

– Trygghet og trivsel er avgjørende for et godt læringsmiljø. Alle som jobber i barnehage må tenke at det kan finnes mobbing også her. Ved å jobbe systematisk og forebyggende hele tiden, med ansatte som har et bevisst forhold til dette, vil en oppnå mye, sier Tone Klevrud.

«Det aller viktigste vi gjør, er å være aktivt til stede, for å oppdage og handle.»

Tone Klevrud,
barnehagelærer

«Mobbing setter så lange spor. Skal et barn ha en god barn-dom og oppvekst, er det å hindre mobbing avgjørende.»

Morten Haaland,
pedagogisk leder

|| Det er veldig leit...

du blir ensom og sørgelig
når du blir utestengt fra leken.

Det er akkurat som de ikke...

det føles som at de
ikke bryr seg om meg ... ||

Marit (5)

– Må tørre å tenke at mobbing skjer

– Du må tørre å tenke at det kan være barn i din barnehage som ikke har det greit i barnehagen. For å kunne oppdage mobbing er en nødt til å erkjenne at mobbing skjer, sier Morten Haaland.

Han er pedagogisk leder i Bjørøy barnehage, som ligger i Øygarden kommune i Vestland. Der har de jobbet systematisk med å forebygge mobbing i mange år.

– Siden jeg begynte som barnehagelærer i 1999, har det skjedd mye. I begynnelsen var ikke mobbing i barnehage noe vi var bevisste på. Først i 2007 begynte vi aktivt med å sette emosjonelle og sosiale ferdigheter i fokus i opplegget til «De urolige årene». Hele kommunen satte satsingen på kartet. Det ga oss et stort løft, forteller Haaland.

I alle ledd

Før kommunesammenslåingen jobbet Haaland i Fjell kommune. Der utviklet de en egen modell i 2014; Trygg i Fjell.

– En må kunne, ville og våge å stoppe mobbing. For å få til det, må en trene de voksne til å se og

hjelpe barna. Skal en lykkes, må kunnskapsnivået om temaet høynes hos dem som jobber med barn. Det kan være at en bistår de som fikk stygge ord mot seg og hjelper dem til å uttrykke at dette ikke er greit. Når en jobber systematisk ser en også at barna blir flinkere til å ivareta hverandre, forteller Haaland.

Fjell kommune hadde også et eget rettleidningsteam for skole og barnehage. Det eksisterer fortsatt og kommer for eksempel for å observere, bistå og veilede. Teamet jobber også forebyggende.

– I første omgang har de enkelte avdelingene ansvaret. Vi har sterkt søkelys på voksenrollen. Det er vi som har ansvaret, ikke barnet. Vi skal være sensitive, se og observere. Blir et barn holdt utenfor leken, skal vi hjelpe dem i gang, sier Haaland.

I Bjørøy barnehage har fire ansatte og styreren ansvaret for at det utarbeides handlingsplaner. Ett av områdene i dagens handlingsplan er forebyggende relasjonsbygging. Dette området inneholder fem måter for hvordan de jobber godt med barna og tre for hvordan de jobber opp mot foreldrene.

– Vi gjennomfører også barnesamtaler. I dem spør vi blant annet om noen er vanskelig å leke med, og om de ser at noen blir gående alene. De får også fortelle hvordan de selv har det. Da får vi opplysninger vi kan jobbe videre med. Målet vår er et miljø som fremmer helse, lek og trivsel.

At det kommer en egen mobbelov for barnehagene, synes Haaland er viktig.

– Mobbing forekommer fremdeles, selv om vi har jobbet aktivt i mange år. Jeg tror forskjellene mellom barnehager rundt omkring er enorme, når det gjelder hvor mye de jobber med dette. Aktivitetsplikt er også bra. Opplever et barn at det blir krenket, skal det utløse en aktivitetsplikt.

Haaland skulle ha ønsket at det kom litt tydeligere føringer fra sentralt hold til hva det innebærer å iverksette aktivitetsplikten.

– Nå blir det stor frihet til å løse dette selv i den enkelte barnehage. Vi har jobbet aktivt med dette i mange år og har et profesjonelt nettverk her i vår kommune, men det tror jeg ikke alle har, sier Haaland.

Forebygging hindrer frafall

Å forhindre mobbing i barnehage mener Haaland er så viktig at det burde ha vært jobbet enda mer med.

– Mobbing setter så lange spor. Skal et barn ha en god barndom og oppvekst, er det å hindre mobbing avgjørende. Har en det ikke bra, er det vanskelig å lære. Jeg tror at den jobben vi gjør kan være med å hindre frafall i videregående opplæring, sier barnehagelærer Morten Haaland.

«Og se, stjernen som de hadde sett gå opp, gikk foran dem inntil den ble stående over stedet der barnet var. Da de så stjernen, ble de fylt av jublende glede.»

Evangeliet etter Matteus, fra kap. 2, 9-10

Statistikk

Norge brukte 213 milliarder kroner på utdanning i 2018

Utgiftene til utdanning i 2018, 213 milliarder kroner, er 7,3 prosent av bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge, samme andel som i 2017.

Dermed kostet utdanning drøye 40.000 kroner per innbygger i 2018, viser tall fra Statistisk sentralbyrå. Rundt 90 prosent av pengene kom fra stats- og kommunalforvaltningen. 40 prosent ble brukt på obligatorisk grunnskole, 24 prosent på høyere utdanning og 18 prosent på videregående opplæring. De siste 18 prosentene gikk til voksenopplæring og annen uformell utdanning som språk- og musikk-skole.

I gjennomsnitt ble det brukt 188.000 kroner på hver videregående elev, 181.000 kroner på hver student i høyere utdanning og 133.000 kroner på hver grunnskoleelev. © NTB

Utdanning kostet 133.000 kroner per grunnskoleelev i 2018, viser tall fra Statistisk sentralbyrå. Bildet er fra en ungdomsskole.

ILL.FOTO BO MATHISEN

Yrkesfag

Behov for flere med yrkesfag

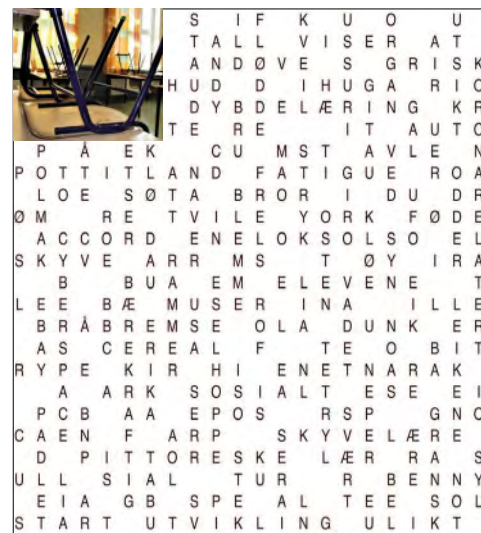
Norge vil ha for få med yrkesfaglig bakgrunn fra videregående i årene som kommer.

Sysselsettingen vil gå ned i industri, petroleumsrelatert virksomhet og varehandel, men den ventes å øke i offentlig virksomhet og privat tjenesteyting ellers de neste 20 årene. Det kommer fram i rapporten «Framskrivninger av arbeidsstyrken og etterspørselen etter arbeidskraft på nasjonalt nivå for ulike utdanningsgrupper fram mot 2040» fra Statistisk sentralbyrå.

– Settes det ikke i gang tiltak, vil denne mangelen med stor sannsynlighet forsterke seg framover, sier seniorforsker Nils Martin Stølen, som har vært med på å skrive rapporten.

Ifølge den vil flere ha høyere utdanning i årene framover. I og med pensjonering blir personer med utdanning fra grunnskole eller videregående byttet ut med dem med høyere utdanning. © NTB

Kryssordløsning

Vinnerne av kryssord i nr. 13

Vinnerne av kryssordet i Utdanning nr. 13/2020 er Aud Karin Nesfeldt, Ås, og Kari Bratlie, Kongsvinger, som vil motta hver sin boksjepp på kr. 500. Vi gratulerer!

Pandemien

Lærerstudenter må ha digital praksis

Ved Sandgotna ungdomsskole i Bergen deltar praksisstudentene i den digitale undervisningen.

TEKST Nora Pedersen Fosdahl

Skolen er blant dem der studentene har fått delta i digital undervisning. Sandgotna-studentene fikk to uker vanlig praksis før de skulle undervise digitalt. De brukte samme plattformer som elevene og hadde ansvar for oppfølgingen.

– Det er blitt en del av læreryrket, og studentene i praksis burde være i stand til å undervise digitalt, sier rektor ved skolen, Stein Larsen.

– Det var en brå overgang fra det vi var vant til, men jeg ventet det, da flere og flere elever og klasser havnet i karantene, sier Joachim Karlsen (22).

Han er praksisstudent ved Sandgotna skole. For ham var ikke nettundervisning noe nytt, men det å undervise bød på noen utfordringer; som ved oppstart av timene, hvor elevene ofte kan være sene og ikke får med seg det som blir sagt. Dessuten var han ikke vant til den tekniske plattformen

I disse pandemitider med stengte skoler og elever i karantene, får pedagogstudenter i stedet bryne seg på digital undervisning.

ILL.FOTO SONJA HOLTERMAN

Google Meet. Han opplevde også en del utfordringer i det pedagogiske: – Det var utfordrende å svare på spørsmål og formidle gode nok svar, forteller han.

● USA

Gratis barnehage–initiativ vinner fram

Et initiativ for gratis barnehage vant nettopp tilslutning i fylket Multnomah, inklusive byen Portland, i vestkyst-staten Oregon. Det melder nyhetsnettstedet vox.com.

Initiativtakerne ønsker å tilby gratis barnehage til alle tre- og fireåringer, hvis foreldre ønsker dette. I tiltaket inngår en økning av lønna til førskolelærerne. Finansieringen skal komme fra skattlegging av innbyggere med høy inntekt. Initiativet ses som særlig betydningsfullt siden mangelen på daginstitusjoner for barneomsorg er et enormt problem for familier i USA. Opphold koster mer enn tusen dollar (omtrent 9000 norske kroner) per måned i mange stater. De som jobber i bransjen, er ofte lavlønnet og har i snitt under 11 dollar i timelønn, mangler helseforsikring og andre goder knyttet til lønnsarbeid. Et voksende antall byer i USA har, for å forbedre tilgangen til dagomsorg for barn, sluttet seg til initiativet for gratis barnehage. Blant disse byene er Washington D.C. i 2009 og New York i 2014.

Mangelen på daginstitusjoner for barneomsorg er et enormt problem for familier i USA. Opphold koster mer enn tusen dollar (omtrent 9000 norske kroner) per måned i mange stater.

FOTO ANISSA THOMPSON, FREEIMAGES

● Bulgaria

Ny barnehage med solcellepaneler

I kommunen Ruse, der Bulgarias femte største by med samme navn ligger, har myndighetene bevilget 1,5 millioner euro til ny barnehage, ifølge EUs nettportal themayor.eu.

I nybygget skal studierom for fem barnegrupper etableres, men også treningsstudio, musikkhaller, legekantor, svømmebasseng og administrative kontorer. Fem lekeplasser, én for hver barnegruppe, i tillegg til en idrettsbane, vil følge med. Solcellepaneler og gassvarme er også planlagt.

Barn i Ruse vil få barnehage med solcellepanel, hvis det blir slik myndighetene planlegger.

FOTO VISUAL_K, FREEIMAGES.COM

● Tyrkia/Senegal

Røde Halvmåne har renoverert barnehage

Tyrkiske Røde Halvmåne har renoverert en barnehage som rommer rundt 150 barn i Senegals hovedstad Dakar. Det melder det statlige tyrkiske nyhetsbyrået Anadolu Ajansı.

Under åpningen av barnehagen fortalte Abdullah Kaya, lederen for delegasjonen fra tyrkisk Røde Halvmåne, at laget kom til Senegal for bare fire måneder siden. På kort tid distribuerte de 1300 hygiene- og førsthjelpssett til dem som ble rammet i flommen i september. Teamet bidro også med hjelp knyttet til koronaviruspandemien. Kaya sa også at det vil bli gravd brønner over hele landet.

Fagprat på øret

Med knallhard konkurranse fra norske komikere og dagsaktuelle nyheter forsøker en håndfull undervisningspodkaster å holde på lærernes oppmerksomhet.

TEKST Elias Bakken Johansen

FOTO Joakim S. Enger

I en blåmalt bygning langs Ring 2 i Oslo sitter lærer Martin Johannessen i studio, med hodetelefonene på og mikrofonen foran nesa.

Dagens gjest, Jørgen Nustad fra Dembra – Demokratisk beredskap mot rasisme og antise-mittisme, har tatt plass i trygg smittevern-avstand.

– Vi bare snakker sammen og tar alt i ett take, sier Johannessen.

– Bare prøv å ikke fikle med ledningene, skyter produsenten inn.

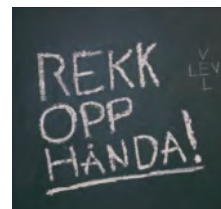
Så er de i gang.

Hver torsdag forlater Martin Johannessen klassen sin litt tidlig og tar bussen i retning produksjonsstudioet for å spille inn en ny podkast-episode. Johannessen lager podkasten «Rekk opp hånda». Den har rundt 6000 nedlastinger hver uke

og har i fire sesonger forsøkt «å se på norsk skole fra alle vinkler». Både Utdanningsetatens direktør Marte Gerhardsen, kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby og den prisvinnende forfatteren Zeshan Shakar har stått på gjestelista.

Podkasten er langt fra den eneste som tar tempen på Skole-Norge. «Lektor Lomsdalens innfall», «Lærerrommet», «Undervisningsplikten», «KRLE-podden», «Norskpraten» og «La Stå!» er bare noen eksempler på undervisningspodkaster som har kommet de siste årene. De tar på ulike måter for seg fagspesifikke, pedagogiske og sosiale utfordringer og problemstillinger knyttet til skolegang og undervisning.

Podkastvert Martin Johannessen mener undervisningspodkaster helt klart en form for lavterskel

videreutdanning.

– Man får mye informasjon når man snakker med en som kan mye om et tema. Jeg får kjempeoversikt over hva som skjer i Skole-Norge, og den samme oversik-

ten får de som hører på, sier han.

Lar gjestene legge føringer

Snart tre år er gått siden Johannessen startet «Rekk opp hånda» sammen med komikere og kollega ved Nyskolen i Oslo, Janne Rønningen. Gjennom andre og tredje sesong var Jørgen Moltubak hans makker, nå styrer Johannessen podkastsruta

– Jeg vet at når en lærer har vært gjest her, hører gjerne alle kollegene på den skolen på episoden, og samtalen fortsetter der. Sånn sett er podkasten både en roper og en katalysator, sier Martin Johannessen, lærer og podkastprodusent. Her snakker han med Jørgen Nustad fra Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme.

alene. I tillegg driver han Lærerbloggeren, som har 3,7 millioner sidevisninger i året.

Johannessen sammenligner det å lage podkast med å stå i klasserommet.

– I læreryrket forbereder du en time, og så skjer det noe helt annet. Sånn har det vært med podkasten også. Den opprinnelige ideen var å finne gjester ut fra bestemte temaer. Vi bestemte oss i stedet for å la gjestene legge føringer for temaene vi diskuterte.

Han tror at lærere har behov for å diskutere temaer og problemstillinger de møter i klasserommet eller på lærerværelset.

– Mitt inntrykk er at lærere er et engasjert folkeslag. Jeg vet at når en lærer har vært gjest her, hører gjerne alle kollegene på den skolen på epi-

soden, og samtalen fortsetter der. Sånn sett er podkasten både en roper og en katalysator.

– Lettere tilgjengelig enn å lese

Tine Eide, universitetslektor ved Oslo Met – storbyuniversitetet, tror fagpodkastene har fått et fotfeste nettopp på grunn av sin umiddelbare karakter.

– Veien blir kort fra idé til ferdig resultat sammenlignet med for eksempel å skrive fagbok, der man må søke om penger og ta permisjon for å skrive. Før boken er ute, er kanskje informasjonen utdatert, sier hun.

Eide underviser selv, blant annet i radio på journalistutdanningen ved Oslo Met. Hun tror undervisningspodkastene spesielt slår an fordi det er en arena der temaer og problemstillinger det er lite informasjon om i faglitteraturen, kan diskuteres over en lav sko. Hun mener mange temaer som angår og interesserer lærere, som ytringskultur og hjemmeundervisning, ikke er beskrevet og diskutert i fagbøker.

– Det er lettere å treffe folks informasjonsbehov i en podkast. Dessuten er det også lettere tilgjengelig enn å lese. Podkast passer nåtidsmenneskene.

Tine Eide er ikke bare en ivrig podkastlytter. Hun lager også sine egne. Hun har siden slutten av 2014 laget nisjepodkasten «TILKolon» («en podkast om alt det bør sies noe om») sammen med samboeren Hans Kristen Hyrve. Da niesen på åtte år så for noen år siden uttrykte sin misnøye over at det ikke fantes noen podkast for barn, tok Eide saken i egne hender og startet sin andre podkast, «Fortell meg om».

– Barn sender inn spørsmål om ting de lurer på. Deretter tar jeg for meg ett spørsmål i hver episode. Det har blitt veldig populært, og det brukes både i undervisning og i matpausene, forteller hun.

Nærmer seg 260 episoder

«Planen er at dette skal bli min nye podkast hvor

FOTO OSLO MET

«Det er lettere å treffe folks informasjonsbehov i en podkast. Det passer nåtidsmenneskene.»

Tine Eide, universitetslektor ved Oslo Met – storbyuniversitetet

FOTO PRIVAT

«Podkastene som gir faglig, didaktisk eller pedagogisk informasjon, kan være veldig nyttig i en travel hverdag»

Christian Lomsdalen, lektor og podkastprodusent

jeg skal intervju mennesker som jeg finner interessante», sier Christian Lomsdalen på en litt skurrete linje høsten 2016, i den første episoden av «Lektor Lomsdalens innfall».

– Jeg hørte skrekkelig mye på podkast. Den gang fantes det ingen norsk skolepodkast med bredt format som tok for seg alle sider ved skolen, forteller Lomsdalen.

– Jeg syntes liksom det manglet noe.

Han har holdt seg til planen han introduserte fra start. Hver uke i fire år har han sluppet nye episoder. «Lektor Lomsdalens innfall» nærmer seg 260 episoder og 140.000 nedlastinger.

Christian Lomsdalen jobber ved privatskolen Metis videregående skole i Bergen og underviser blant annet i religion, historie, samfunnsfag og IKT. Noe av det samme mangfoldet preger også podkasten. Han forsøker å nå ut til «foreldre, lærere, >

elever, studenter, politikere og lærerutdannere» gjennom diskusjoner om hva skolen har vært, er og kan være. Variasjonen er dermed stor, fra å snakke om lærertetthet med Høyres Henrik Aasheim, via en innføring i norsk skeiv historie med aktivistikonet Kim Friele, til å diskutere Oslo-skolen med Simon Malkenes og karismatiske menigheter med Levi Fragell, nestor i Human-Etisk Forbund.

– I starten var jeg redd for at jeg ikke skulle finne nok temaer. Lista over emner jeg hadde tenkt ut, føltes veldig kort. Nå sliter jeg med å se når jeg skal gå tom, sier Lomsdalen.

Lærerne lærer

I alle årene har han stort sett holdt på alene. Selv om han tviler på at han hadde klart å holde det gående uten lyttere, synes han samtalen med alle gjestene er så givende at det er motivasjon nok.

– Kan undervisningspodkaster være en arena der lærerne kan lære?

– Jeg skal ikke snakke for andre, men jeg opplever i hvert fall at slike podkaster, enten jeg er lytter eller lager min egen, er med på å utvikle meg som

I skrivende stund finnes det 137 «Rekk opp hånda»-episoder. – Jeg holder på så lenge jeg synes det er moro, sier Martin Johannessen (t.h.), i studio med dagens gjest, Jørgen Nustad fra Dembra.

lærer. Jeg er selvsagt ikke enig med alle jeg inviterer, men jeg får perspektiver jeg tar med meg videre i yrket.

Han forteller at han bevisst bruker arbeidet med podkasten som en del av hans 43 ukentlige arbeidstimer, der noe skal gå til videreutvikling.

– For lærere som liker å høre på podkast, tror jeg det å få tilgang til podkaster som gir faglig, didaktisk eller pedagogisk informasjon, kan være veldig nyttig i en travel hverdag.

– Jeg vil øke undervisningens status

Da Gunn Enli, studiedekan ved Humanistisk fakultet ved Universitetet i Oslo, startet sin podkast, var det for å sette undervisning på dagsorden.

– Alle synes undervisning er viktig og at utdanning er et av de viktigste samfunnsoppdragene innen universitets- og høyskolesektoren. Likevel er det tydelig at forskning har langt mer prestisje, sier Enli.

Hun synes det er påfallende at man snakker om forskningsfri, men undervisningsplikt, og mener nettopp det synliggjør at undervisning spiller annenfiolin. Ironisk nok kalte hun derfor podkasten, som nylig har begynt på sin andre sesong, for «Undervisningsplikten».

– Jeg vil øke statusen til undervisning gjennom å snakke om det, og gjøre det til et tema som løftes opp, og ikke bare er noe vi driver med hver for oss.

Enli påpeker at de fleste lærere og undervisere holder på med sitt og ofte vet lite om hvordan andre gjør ting. Hun tror undervisningspodkaster kan inspirere, og at det å bli kjent med andre læreres forberedelser kan være nyttig.

– Lavterskel videreutdanning

Selv om ikke akkurat studiedekaner er overrepresentert på podkasthimmelen, erkjenner Enli at det

nesten er en klisje at alle har sin egen podkast om dagen. Hun bemerker samtidig at hun ikke akkurat har sett for seg å nå de store massene.

– Min ambisjon er ikke store lyttertall, men å nå en målgruppe. Når jeg den, og podkasten og temaene vi tar opp bygger seg opp som et referansepunkt, er jeg fornøyd.

I snitt har hver episode rundt 300 lyttere.

– En liten, men trofast lytterskare, sier Enli.

Også hun tror undervisningspodkaster kan fungere som et slags enkelt alternativ til videreutdanning.

– Det er helt klart en form for lavterskel videreutdanning. Som studiedekan ville mitt alternativ vært å ha frokostmøter eller kurs for staben, men det er ikke så lett nå. Dessuten har jo dette potensial til å nå langt flere.

Ingen ende

Martin Johannessen stopper seg selv, og tar deler av introduksjonen av Nustad på nytt. Det ser ut til å hjelpe litt på gjestens nerver også. Snart flyter samtalen i studioet godt.

I skrivende stund finnes det 137 «Rekk opp hånda»-episoder. 29 av dem er karantene-spesialer fra da Norge stengte ned samfunnet, og hjemmeundervisning var et faktum.

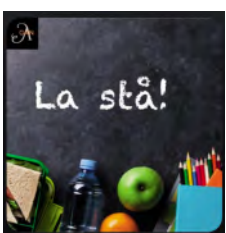
– Det var krevende å produsere episoder da det sto på som verst under stengingen. Men det føltes meningsfullt å snakke med skolefolk om hvordan de hadde det akkurat da, sier Johannessen.

Pandemien har heller ikke tatt knekken på motivasjonen for å fortsette.

– Det finnes ingen ende på skole og pedagogikk. Man blir ikke akkurat ferdig med dybdeløring på 30 minutter, så jeg holder på så lenge jeg synes det er moro.

Aktuelle undervisningspodkaster

Podkastene tar på ulike måter for seg fagspesifikke, pedagogiske og sosiale utfordringer og problemstillinger knyttet til skolegang og undervisning.

Underviser du om kropp, seksualitet og helse til personer med kort botid i Norge?

Zanzu.no er et flerspråklig nettsted med informasjon om seksuell og reprodutiv helse, rettigheter og plikter.

Informasjonen på siden er pedagogisk lagt opp i form av korte tekstavsnitt der man bruker et enkelt og klart språk i kombinasjon med illustrasjoner for å formidle budskapet.

Zanzu er utviklet av Helsedirektoratet, og kan inngå som støttemateriell i seksualitetsundervisning.

Besøk

zanzu.no

for mer informasjon

Matematikk

Barna besøker tallenes verden

I Garder barnehage er ett av målene å gjøre barna tryggere på tall før skolestart.

TEKST OG FOTO Nora Pedersen Fosdahl

– **Null, en, to, tre, fire, fem, seks, sju, åtte, ni, ti!** teller Adina høyt.

Hun tar sats og hinker langs en sti med tall på gulvet, hele veien inn i Tall-land.

– Wow, Adina! sier pedagogisk leder, Petra Haubold, og de andre barna klapper.

Siden 2014 har alle førskolebarna i Garder barnehage i Vestby kommune i Viken fått besøke Tall-land et par ganger i måneden.

Alle tallene her inne bor på en gård. I dag skal de besøke tretallet. Barna setter seg i ring rundt et lite trekantet hus med tre vinduer. Petra blar frem til det tredje kapittelet i boka «Det lille nullet og de andre».

– En god start er gull

– Før barna starter på skolen, kan de ofte skrive navnet sitt, kanskje også «mamma» og «pappa», og lese noen ord. Men hvor er tallene? spør Petra Haubold.

I 2005 deltok hun på et kurs i Tyskland i matematikk- og språkprosjektet «Komm mit ins Zahlenland». Opplegget hennes i Garder barnehage er basert på dette. Læring gjennom lek er metoden. Målet er at barna skal ha en bedre tallforståelse før skolestart, slik at overgangen blir litt mykere.

– Kan vi gi barna en god start med et slikt prosjekt, er det gull for alle, forteller Jonas Lindblom.

Han er daglig leder i barnehagen og veldig fornøyd med prosjektet.

– Skolestarten kan bli veldig tøff dersom man ikke har det grunnleggende på plass. Da begynner man nesten å henge litt etter med en gang.

En annet viktig grunn til at de driver prosjektet, er at barna skal tørre å tenke høyt og svare på oppgaver og spørsmål i plenum.

– Mange barn er engstelige for å svare feil. Med dette opplegget får de øvd seg på å svare og snakke

Adina hinker inn i Tall-land.

foran andre, slik at de stiller litt robuste når de starter på skolen, sier Jonas.

Etter høytlesingen løper barna bort til en skattkiste. Derfra skal de velge en ting å gi i gave til tallet de besøker. Gaven skal ha noe med tallet å gjøre, og etterpå forklarer de hvorfor de valgte akkurat den.

– Em, han kan få en terning, fordi den ene siden har tre prikker, forklarer Thorvald og løper tilbake til det lille trekantete huset.

– Tretallet, jeg elsker deg, vær så god, sier han og rekker frem gaven.

Talltrollet lager kaos

Det er bare én som truer idyllen i Tall-land: Trollet Hokuspokus.

Så fort barna forsvinner ut av rommet, som nå når de skal hente vannflaskene sine, er han på ferde. Han flytter på ting, snur om på rekkefølgen

til tallene i tall-listen og bytter på gårdshusene.

– Han har vært her, roper ett av barna når de kommer inn igjen.

– Hokuspokus har vært her!

Førskole-gruppa blir de som må rydde opp igjen. Barna ser seg rundt og begynner å rydde opp i rotet Hokuspokus har laget. De samarbeider om å få alt tilbake på plass.

Petra sier hun merker at prosjektet har ført til at barna er blitt flinkere til å samarbeide. De lærer å argumentere for sine egne meninger, men opplever at de også må lytte til andre.

I tillegg til å leke med tallstiger og konkrete har barna sine egne permer der de setter inn ark med tall de har klippet ut i forskjellige farger og materialer. Og selv om det ikke er et mål, forteller Petra at flere av barna også begynner å regne litt innen året er omme.

– Ikke alle er så begeistret for opplegg som ligner skole

Adina, Mathilde, Storm og Thorvald snakker sammen om hvorfor tallet tre har et høyere tårn enn tallet to.

i barnehagen. Hva sier du til dem?

– Det er jo ikke slik at barna ikke vil dette. De synes det er gøy, sier Petra.

– Jeg tror mange voksne hører ordet matematikk og ser for seg hvordan vi lærte å regne da vi gikk på skolen. Men her handler det om læring via lek, legger Jonas Lindblom til.

Samarbeidsutvalg-representant i barnehagen, Ada Pauss Jönsson, forteller at foreldrene også er fornøyde med opplegget.

– Barna virker veldig fornøyde og er blitt nysgjerrige på tall. De får en glede ved å lære som er viktig å ha til skolestart, mener hun.

Hennes eldste datter er allerede på skolen. Hun tror prosjektet i Garder barnehage har gjort noe med hvor gøy hun synes tall og matematikk er.

– Tall-land gjør at tall blir morsomt og konkret. Jeg tror det er derfor min eldste datter har så mye glede av tall nå, sier Pauss Jönsson.

Ut av Tall-land

Besøket i Tall-land går mot slutten. For å komme seg hjem må barna telle den andre veien, ned fra ti. Storm vil være først og teller bestemt ned til null.

Vebjørn står litt fast ved åtte. Mathilde hjelper ham, og sammen teller de høyt nedover tallstien, mens de andre barna klapper.

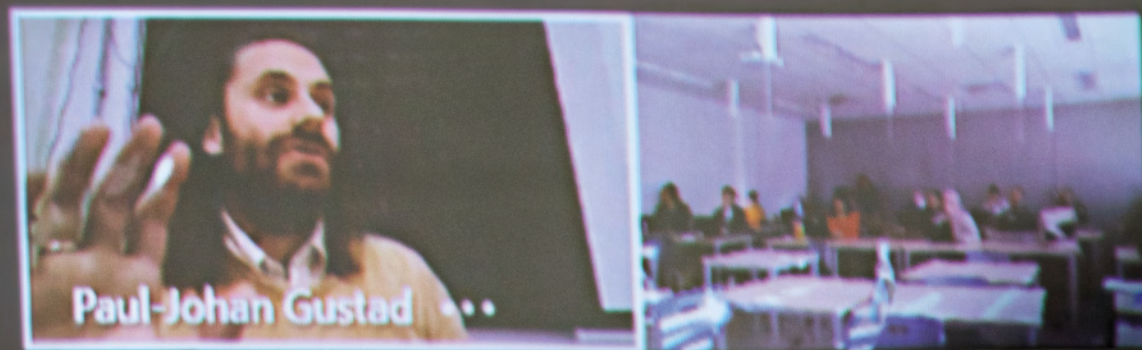
Til slutt står bare Petra igjen. Hun trenger også hjelp. Da kommer Vebjørn, Adina og Storm til unnsetning. Det handler om samarbeid.

Hver gang barna besøker Tall-land, leser pedagogisk leder Petra Haubold fra boka «Det lille nullet og de andre».

Lærer Paul Johan Gustad dekker to rom med undervisningen sin. Rommene ligger vegg i vegg, men i stedet for å gå fram og tilbake mellom rommene, får den ene gruppa bare se læreren på skjerm.

Lærer på rødt

Skolen gikk fra nesten normalt til rødt smittevernsnivå, og lærerne fikk det travelt.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no FOTO Maja Ljungberg Bjaaland

– Det er beinslitsomt å ha to rom med 30 elever som er mer eller mindre motivert, sier Trond Heum.

Han er lærer ved landets største videregående skole, Sandefjord videregående. Vanligvis er det 2000 elever og 300 ansatte her. Gangene er travle, stolene i kantina er opptatt, og i pauserommet er det livlig. Og klasserommene er fulle.

Men i dag, den 20. november, står de runde bordene på personalrommet stort sett ubrukt. Stolene i kantina er tomme, og i korridorene går en og annen elev. Når to møtes, saktner de farten og trekker seg til hver sin side til de har passert hverandre. Gulvene er teipet med skillelinjer og piler. Alle holder til høyre, og klassene er enten sendt hjem eller delt i to.

I hjørnet av et smalt grupperom sitter lærer Trond Heum. Klokka er 12, og fra enden av et ovalt møtebord underviser han tredjeklassinger i historie, men elevene er ikke her. Her er bare Trond og datamaskinen.

– De ser en kort film nå, da har jeg noen minutter, sier han og kikker på klokka.

– Hvordan er det å være lærer på denne måten?

– Det er vanskelig å snakke ut i et sånt stort mørkt rom. Man mister jo så utrolig mye når man ikke møtes, sier han.

Rødt smittervernsnivå

Heum underviser i historie, norsk og samfunnskunnskap. Tredjeklassingene er hjemme i dag, og alle får undervisning på Teams. Det fungerer greit,

Halve klassen lærer om kvikkleireras direkte fra Paul Johan Gustad, i rommet ved siden av lærer de andre via skjerm. Undervisningsinspektør Morten Offenberg er imponert over hva skolens lærere får til

● Rødt nivå

1. Ingen syke skal møte på skolen
2. God hygiene og forsterket renhold
3. Kontaktreduserende tiltak:
 - Unngå fysisk kontakt mellom personer (håndhilsning og klemming)
 - Del inn elever i mindre grupper
 - Minst én meters avstand mellom elever/ansatte i alle situasjoner
 - Unngå trengsel og store samlinger
 - Vurder alternerende oppmøtetider for elever

I videregående skoler blandes elevene i ulike fag, og det er derfor ikke mulig å innføre kohorter. Det er følgelig særlig viktig at de øvrige smitteverntiltakene gjennomføres.

Kilde: Helsedirektoratet

men ikke mer enn det, synes Heum.

I dag har han organisert elevene i grupper som jobber med faglige problemstillinger, mens han selv går inn og ut, hører på eller kommenterer.

– Det fungerer bedre enn fellesundervisningen, poengterer han.

– På Teams er det større forskjeller mellom elevene enn i klasserommet. Noen har spist frokost, kledd på seg og sitter klar når vi logger oss på om morgenen. Andre ligger fortsatt i senga, sier Heum.

Sandefjord videregående er på rødt smittevernsnivå. Det betyr at omtrent halvparten av elevene kan være på skolen samtidig. Hardest går det utover studieforberedende. De er mer hjemme, og mindre på skolen, enn de som går yrkesfag. Ingen skal likevel være lengre enn en uke hjemme.

Det er Heum glad for.

– Noen synes digital undervisning er greit, og noen liker det, men de elevene som ikke gjør noe ut av seg i klasserommet, gjør det i alle fall ikke på Teams. De kan ende opp med å sitte en hel dag uten å si noe om man kjører samlet undervisning, sier han.

Dagen i forveien ringte han alle elevene.

– Akkurat det var veldig fint. På telefonen er vi jo på tomannshånd, og da får jeg et godt bilde av

hva de har fått med seg og hva som er vanskelig, sier han, men legger til:

– Ingenting kan likevel erstatte det å være sammen i klasserommet.

Løper mellom klasserom

Historie er historie, og nå står klasseromsundervisning for tur. Førsteklassinger skal ha norsk. Heum står foran et kamera i et halvtomt klasserom.

– Hvilke filmsjangere kjenner dere til? spør han.

– Kjærlighet, svarer en jente kjapt.

Heum nikker og praten fortsetter om film, sjangre, karakterer og hva som gjør at man blir dratt inn i en historie.

Han titter på klokka.

– Da kan dere skrive ned stikkord om virkemidler, sier han og forsvinner ut døra.

Han småløper gjennom korridoren og lukker seg inn i et dunkelt belyst rom. Her sitter ti-femten elever og prater. Idet læreren kommer inn, stilner de. Han skrur på lyset og stiller seg foran prosjektoren.

– Da har dere hørt hva vi gjorde i det andre klasserommet, sier han og starter en ny diskusjon om film, sjangrer, karakterer og hva som gjør at man blir dratt inn i en historie.

og skjønner at de er slitne. - Vi leier inn vakter på prøver, men å leie inn vikarer til alle gruppene er økonomisk urealistisk og også et spørsmål om hvor mye det avlaster lærerne, sier han.

Etter en kort økt går han tilbake til den ventende gruppen. I korridoren stanser han og smiler:

- I denne timen er jeg så heldig at det ikke er noen elever hjemme som jeg må undervise samtidig. Dermed slapp jeg å booke grupperom og koble meg opp på Teams.

- **Mentalt forberedt denne gangen**

Da kommunelegen i Sandefjord ga beskjed om at smittevernsnivået ved den videregående skolen i byen skulle heves fra gult til rødt i starten av november, var rektor klar. Det samme var elevene og de ansatte.

- Vi var mentalt forberedt denne gangen. Vi slapp sjokket, kan du si, sier Heum.

Sjokket i vår, da hele landet stengte ned, fikk konsekvenser for mange, også for lærerne.

- Jeg har aldri vært så sliten som jeg var i vår. Det er travelt nå også, for all del. Men ikke sånn som da, sier han.

De er mer erfarne nå, etter runden i vår. Den tekniske biten er mer på plass: Teams, Zoom og digitale læremidler. I tillegg får alle komme innom skolen.

- Det er mer å holde styr på nå, med undervisning i flere rom og på Teams. Men det er bedre å se elevene noe, enn ikke i det hele tatt, sier Heum.

- **Jeg har** aldri vært så sliten som jeg var i vår. Det er travelt nå også, for all del. Men ikke sånn som da, sier lærer Trond Heum.

«Det er bedre å se elevene noe, enn ikke i det hele tatt.»

Trond Heum, lærer

Imponert over lærerne

– Yrker med mye menneskelig kontakt er mer utsatt enn andre yrker, sier assisterende direktør i Helsedirektoratet, Espen Nakstad.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Han roser lærernes pandemiinnsats, men har forståelse for at en del nå er engstelige.

– Har du et budskap til norske lærere som er nok så slitne etter en lang og krevende periode?

– Først og fremst er vi veldig imponerte over norske lærere som har stått i denne pandemien. De har klart å drive undervisning, også i perioder med fjernundervisning. Lærerne skal ha stor takk for at de har stått på i første linje på en arbeidsplass hvor det er vanskeligere å skjerme seg mot smitterisiko enn på mange andre arbeidsplasser.

– Enkelte lærere forteller at de er bekymret for smitte, og at de opplever ikke å bli lyttet til. Hvordan ser dere på at en del lærere føler deres sikkerhet blir nedprioritert?

– Vi har forståelse for at lærere i risikogrupper er engstelige. Også skolebarn kan ha familiemedlemmer som er i risikogruppen og er engstelige for at barnet blir smittet på skolen. Vi har dette med oss i alle vurderingene vi gjør, og vi vet at også kommunene har dette med seg når de beslutter lokale tiltak.

Risikoyrker

– Må lærerne bare tåle at de må ha langt flere nærkontakter enn det som anbefales alle andre?

– Det er ulik risiko knyttet til ulike yrker i en pandemi. Yrker med mye menneskelig kontakt er mer utsatt enn andre yrker, men det at man er sammen med de samme menneskene hver dag, reduserer også risikoen noe.

– Hvis du selv hadde hatt høyt blodtrykk, var 60 år gammel og overvektig – hadde du stilt opp i et klasserom på Grorud i Oslo nå, hvor smittetrykket er høyt?

– Alle lærere som tilhører risikogruppen, og

som er bekymret, bør ta det opp med sin skoleledelse. Man bør tilstrebe å minimere risikoen for dem som er mest utsatt, særlig hvis man jobber i et område med svært høyt smittepress.

– Hvor mye gehør bør de få fra sin ledelse?

– Skoleledelsen bør i slike situasjoner gjøre en vurdering i samarbeid med kommuneoverlegen og komme fram til gode løsninger.

De eldste elevene har størst smittefare

– Hvordan tror du situasjonen blir for skoler og barnehager de nærmeste månedene?

– Vi håper å ha et så lavt smittenivå i hele landet at skolene kan drive tilnærmet normalt. Vi ønsker oss selvsagt tilbake til en smittesituasjon med gult nivå i skolene i hele landet. Det vil være en stor fordel for alle elever og lærere om skolehverdagen er mest mulig normal og smitterisikoen liten.

– Hvor sikre er dere egentlig på at skoler og barnehager ikke er viktige for smittespredning?

– Vi vet at barn i ungdomsskole- og videregåendealder, fra 13 til 19 år, nå ligger høyest på smittestatistikken. Men vi er fortsatt usikre på hvor mye ungdommene smitter hverandre på skolen sammenlignet med på fritiden. Og det er en usikkerhet vi kanskje må leve med en stund framover. Det vi vet, er at det er stor forskjell mellom de yngste og de eldste barna når det gjelder smittsomhet og symptomutvikling. De eldste ungdommene er egentlig ganske sammenlignbare med unge voksne.

– Enkelte lærere forteller at noen av smitteverntiltakene er en praktisk umulighet på trange skoler med mange elever. Hvor god kunnskap har dere som utarbeider tiltakene egentlig om hvordan skolehverdagen er, og hvor realistisk det er å gjennomføre tiltakene?

– Det er Folkehelseinstituttet som har utarbeidet grunnlaget for rådene til skolene. I disse rådene ligger det et unntak fra én-metersregelen i mange sammenhenger. Det er dels fordi det er viktig for barn å kunne gå på skole, og dels fordi det så langt ikke har vært dokumentert stor smittespredning i skolemiljøer. Men dette kan endre seg når smittenivået i samfunnet generelt er høyere, og det er

«Alle lærere som tilhører risikogruppen, og som er bekymret, bør ta det opp med sin skoleledelse.»

Espen Nakstad, assisterende direktør i Helsedirektoratet

bakgrunnen for at man i større byregioner nå har innført rødt nivå på videregående skoler og også mange steder i ungdomsskolen der smittepresset er veldig høyt.

– Lys i tunnelen

– Er det en fare for at dere mister tilliten blant lærerne hvis flere av dem opplever at tiltakene ikke er mulig å gjennomføre i praksis?

– Dette er utfordrende fordi mange lærere ønsker strengere tiltak for å redusere det de opplever som økt smitterisiko. Samtidig er det andre som mener at tiltakene står i veien for skoledriften. Vi må ta utgangspunkt i de faglige rådene fra Folkehelseinstituttet og den aktuelle smittesituasjonen i ulike regioner i Norge for barn i ulike aldersgrupper.

– Skoler har gått i rødt, mange fritidsaktiviteter er stengte. Noen vil sikkert mene dere da har feilet i å verne barn og unge, slik dere har ønsket. Hvorfor gikk det sånn?

– Tiltakene som nå er innført i noen byregioner, er innført nettopp for å forhindre en full nedstengning som vil ramme barn og unge særdeles hardt.

Hvis man lykkes med å slå ned smitten med disse tiltakene, kan barne- og ungdomsaktivitetene raskt gjenopptas. Men hvis smitten fortsetter å øke, øker risikoen for full nedstengning over lengre tid. Det vet vi vil ramme barn og unge veldig hardt basert på erfaringer fra andre land. Det er et valg mellom to onder. Foreløpig har vi valgt det minste av dem og håper vi lykkes med det.

– Hva tror du om langtidsvirkninger av denne perioden for barn og ungdom?

– Jeg tror pandemien vil vise seg å ha flere uheldige effekter for ulike aldersgrupper. Men jeg tror disse effektene vil være større i land som er hardt rammet av pandemien, sammenlignet med land som er mindre hardt rammet.

– Nå har vi fått flere positive vaksinenyheter. Ser vi enden på dette?

– Jeg tror vi alle sammen ser et lys i tunnelen nå, og at vi i 2021 sannsynligvis kan starte vaksinasjon i Norge. Ingen kunne være sikre på det for et halvt år siden. Det er nå grunn til å være behersket optimist med tanke på skoleåret 2021/2022.

– Lærerne skal ha stor takk for at de har stått på i første linje på en arbeidsplass hvor det er vanskeligere å skjerme seg mot smitterisiko enn på mange andre arbeidsplasser, sier Espen Nakstad, assisterende direktør i Helsedirektoratet.

ARKIVFOTO JIL YNGLAND/NTB

Julekalender ekstra fritid

Hver arbeidsdag i adventstiden trekkes det gaver til de ansatte i barnehagen. Enkelte dager kan vinneren få fri resten av dagen. Da tar styreren på seg oppgavene til den som vant.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Ved Sofusbarnehagen på Breistein rett utenfor Bergen har adventskalender til de ansatte vært tradisjon i mange år. Styrer Aina Nottveit Bruvik (33) er ikke helt sikker på når hun begynte:

– Jeg har vært styrer her i ti år og begynte veldig tidlig med dette. Det er veldig populært blant de ansatte, og de begynner nedtellingen nå i november. De sier sånt som «nå er det bare 20 dager til vi begynner med trekning av julekalenderen».

Smått og stort i posene

Styreren begynner i god tid med planleggingen av gavene. Å pakke inn og lage kalenderen er noe hun synes er gøy.

– Det aller morsomste for meg er å se på at de pakker opp, sier hun.

Styrer Aina putter smått og stort inn i pakkeposene; alt fra Flax-lodd, sjokolader og større ting. Av og til er det et bilde av noe som ikke får plass i posen, med beskjed om hvor du kan finne denne tingen. Hun gir imidlertid også bort av sin egen tid.

– Noen dager får vinneren lengre pause ved at jeg stepper inn, eller de vinner fri resten av dagen. Da tar jeg over resten av arbeidsdagen til vedkommende. Jeg liker å være på avdelingene sammen

ILL.FOTO POVARESHKA /ISTOCK

r fra sjefen med d og overraskelser

FOTO LIMA FOTO AS

«I disse tider er
det viktig å finne
lyspunkter.»

Aina Nottveit Bruvik,
barnehagestyrer og medeier

med barna og er det så ofte jeg kan. Å gi det i påskjønnelse er ikke et stort offer for meg, men for den som får overraskende fri, er det ofte en fin adventsgave som de setter pris på, forteller Aina.

Styreren er utdannet barnehagelærer og medeier i barnehagen. Hun anslår at hun bruker om lag to-tre tusen kroner på kalenderen.

– De timene jeg legger ned ekstra i barnehagen, er ikke medregnet.

Flere barnehager har meldt interesse

Hun har blitt kontaktet av flere barnehager etter at hun postet et innlegg på Facebook om kalenderen.

– Jeg har tilpasset kalenderen til personalet her, som jeg tror at jeg kjenner godt. Andre barnehager kan tilpasse det til sine ansatte og sitt budsjett. En kan jo legge inn den beste parkeringsplassen neste uke, en gåtur med en kollega eller hva som passer dine ansatte, i kalenderen. I disse tider er det viktig å finne lyspunkter, sier Aina Nottveit Bruvik.

De første kalenderne hun laget, var i mindre skala enn dem hun lager i dag.

– Kostnaden får vi igjen i ansatte som er enda mer fornøyd. Det gagnar barna og barnehagen, sier hun.

Hver dag klokka 12 er det trekning. Alle som er på jobb, er med i trekningen.

– Det pleier å fordele seg sånn at alle vinner noe, men de ansatte her er også rause og deler med hverandre, forteller hun.

Hun har selv gått i Sofusbarnehagen som barn og er i dag medeier og styrer der.

– Barnehagen ble startet i 1989. Jeg var ett av de første barna som begynte her. På en måte er jeg nesten vokst opp i barnehagen jeg i dag er med på å drive. Personalet trenger en oppmuntring i disse tider. Har personalet det bra, er det bra for barna og barnehagen, sier Aina Nottveit Bruvik.

Engasjement på nettet

Artikkelen om sjefens julekalender til de ansatte er mye lest på Utdanningsnytt.no.

Der har også flere skrevet hva de mener om tiltaket.

Her følger noen av meningene:

Kate Torunn Aarstad skriver:

«Hyggelig med julekalender og gaver! Men jeg reagerer på at fritid blir lagt i gaven! Da 'gir' du bort av vår felles pott. Uansett privat eller offentlig barnehage blir de fleste utgifter dekket av storsamfunnet. Lederen skal vel være i barnehagen uansett, på kontor eller annet sted! De ansatte skal ha sine timer. Og det viktigste: Barna trenger så mange voksne de kan få. Gi små eller store gaver, men hold arbeidstiden til den enkelte borte fra gavepotten!»

«Det med fritid var en glimrende idé», mener Åse Granmo.

«Jeg synes å gi fritid fra jobb som en 'gave' ikke er noen god idé. Jeg ville ikke likt å få fridager i gave verken som lærer eller miljøterapeut», mener Stein Olav Kivle.

«Jeg er sikker på at dette kun gjennomføres når det er forsvarlig bemanning. Det skaper spenning og engasjement blant personalet. Et godt arbeidsmiljø og glede blant ansatte kommer igjen til gode for barna. Det du gjør for dine ansatte, gjør du også for dine barn i barnehagen», skriver Eli Sahlberg Steinum.

Fleiper med fordommene

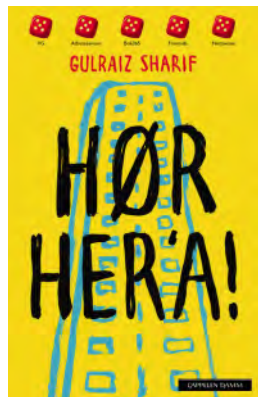

Gulraiz Sharif (36)

Født og oppvokst i Oslo.

Utdannet adjunkt og arbeider som lærer ved Gjellerås skole i Lillestrøm kommune.

Debuterte i år med ungdomsromanen «Hør her'a!», som til nå er trykket i 10.000 eksemplarer.

Lærer og forfatter Gulraiz Sharif har fått gode kritikker for debutromanen «Hør her'a!».

Lærer Gulraiz Sharif skildrer stereotyper med humor i ungdomsboka «Hør her 'a!».

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Historien om 15 år gamle Mahmoud og kompisen hans, enøyde Arif, er skrevet for å gi ungdom lese-lyst. Men også bestemor ler høyt av fortellingens autentiske språk, sarkastiske sleivspark og heftige humor.

– Boka har fått terningkast fem i VG, Aftenposten, Nettavisen, Framtida og Bok 365, blant annet. Hvordan takler du all rosen fra anmelderne?

– Jeg tenkte at jeg kanskje hadde fått til noe bra, men dette hadde jeg ikke venta. Det jeg kanskje er mest stolt av, er kritikken på nettstedet Bok365.no. Der er jo de som elsker å lese. Jeg har fått en treer også. I Stavanger Aftenblad. Men det er jo Stavanger da, sier han og ler.

«Ein kan ana forfattaren sin bakgrunn som lærar, ettersom romanen kjennest vel pedagogisk,» skriver anmelderen. Det tar ikke Sharif så tungt. For han er glad i å være pedagog. Til daglig er Sharif lærer for elever på tredje trinn ved Gjellerås skole i Lillestrøm kommune.

– Hva synes elevene dine om å ha en forfatter som lærer?

– Elevene er både nysgjerrige og litt stolte, men fortsatt litt for unge til å lese boka. Dette er en oppvekstroman som er beregnet på barn og unge fra 12 år og oppover.

Men selv om boka er skrevet for ungdom, har den vist seg å engasjere lesere i alle aldre.

– Jeg har fått melding på Facebook fra Frøydis på 75 som koste seg med boka mi og et glass rødvin og Bente på 65 som skriver «digger deg bror». Det er jo goy da, sier Gulraiz.

Ble lærer på grunn av læreren

– Hva fikk deg til å velge læreryrket?

– Da jeg gikk på Manglerud videregående skole, hadde jeg en fantastisk lærer som heter Anne Kathrine Fuglem. I hennes timer tenkte jeg at en sånn pedagog skal jeg bli. Vi som er barn av innvandrere, har jo litt forventninger hjemmefra om

at vi skal velge ALI-yrkene; advokat, lege eller ingeniør. Men jeg er glad jeg ble lærer, sier Sharif.

I boka sier hovedpersonen Mahmoud: «Samfunnet snakker dritt om lærerne hele tida, men jeg vil jobbe med barn og ungdommer som sliter, mann, motivere dem i livet. Fortelle dem at alt går an i livet bare man jobber hardt nok, ass.»

På Facebook skriver Fuglem, som i dag er lærer ved Edvard Munch videregående skole i Oslo: «Litt stas at min tidligere elev Gulraiz Sharif, fra en av mine «yndlingsklasser» på Manglerud videregående skole, som jeg lærte utrolig mye av, har skrevet en morsom og viktig ungdomsbok. Jeg leste «Hør her'a!» med stor glede og håper mange flere vil gjøre det. Og i tillegg til forfatter er han jo blitt lærer da.»

– Alle har fordommer

I boka slår Mahmoud og familien om seg med klisjeer og fordommer av alle slag. Her tulle det med nordmenns fordommer mot pakistane og pakistaneres fordommer mot somaliere.

Mahmouds pappa er taxisjåfør med høy arbeidsmoral og forakt for late somaliere. Pappaen er kritisk til polakker som kommer til Norge, men synes det er fint at de kan pusse opp badet til en pakistaner.

– Du tulle med det som ofte blir kalt hverdagsrasisme.

– Alle har fordommer, både nordmenn og innvandrere. Jeg tenker at det må være lov, samtidig som vi jobber for at alle skal respektere hverandre, sier Sharif.

Egentlig skulle han vært på bokturné med andre kjente forfattere, men det satte korona-pandemien en stopper for. På skolens hjemmeside står det: «Vi er stolte av lærer Gulraiz, som får strålende anmeldelser for debutboka si. Snart blir det bokbad på Gjellerås skole.»

Foto: Adobe Stock

Fersk rektor med kjærlighet for bygda

Mette Wasenius Johansen forelsket seg i Bugøynes i Sør-Varanger for tjue år siden. Nå har hun funnet drømmejobben i bygda via [Lærerjobb.no](https://lærerjobb.no).

Bugøynes er en liten bygd og som andre småsteder har de hatt utfordringer med fraflytting og gjennomtrekk av ansatte. I vår måtte de søke etter ny rektor ved oppvekstsenteret, etter at den forrige sluttet etter bare to år. Wasenius Johansen øynet muligheten.

– Da jeg flyttet hit fra Moss for 20 år siden var aldri planen å bli værende, men så møtte jeg mannen min og trivdes veldig godt ved skolen her, sier hun.

– Nå har jeg en tett tilknytning til stedet og ønsker å gi skolen den tryggheten og den stabiliteten den fortjener, forklarer hun.

Den nye enhetslederen forteller at hun vil savne klasserommet, men at hun gleder seg til å ta fatt på sine nye arbeidsoppgaver.

– Jeg har alltid hatt klare meninger om hvordan en skole bør drives. Som lærer blir man fortalt hvilke regler man skal følge, men nå ligger mer av ansvaret på meg. Det er selvfølgelig utfordrende, men også veldig spennende, sier hun.

Johansen mener fordelene med å arbeide ved en skole i en liten bygd er at det gjør det lettere å bygge gode relasjoner til foresatte og elever. Hun ønsker å dra nytte av det, og gjøre seg tilgjengelig for elevene ved skolen.

– Min dør står alltid åpen. Jeg vil sørge for at også ledelsen har et godt og tett forhold til både foresatte og elever. Det er viktig for meg, sier hun.

– Etter jeg ble utnevnt som enhetsleder har jeg fått mange gratulasjoner av mennesker i lokalmiljøet. Jeg opplever å ha fått bygdas tillit og det setter jeg enorm pris på, sier hun.

Tekst: Bendik Agersborg Eriksen

Mette Wasenius Johansen, ny enhetsleder ved Bugøynes oppvekstsenter

Som lærer blir man fortalt hvilke regler man skal følge, men nå ligger mer av ansvaret på meg. Det er selvfølgelig utfordrende, men også veldig spennende.

Ser du etter nye medarbeidere?

En utlysning på [Lærerjobb.no](https://lærerjobb.no) vises her:

- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no i 30 dager
- Stillingen deles i sosiale medier
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt til 155.000 medlemmer i Utdanningsforbundet
- Stillingsutlysning på [Lærerjobb.no](https://lærerjobb.no)

Lærerjobb.no er stillingsportalen for utdanningssektoren, og leveres og driftes av bladet Utdanning og Utdanningsnytt.no som utgis av Utdanningsforbundet. På Lærerjobb.no kan arbeidssøkere enkelt få oversikt over ledige stillinger innen barnehage, grunnskole, videregående skole, universitet, høyskole og øvrige undervisningssteder.

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud, mj@hsmedia.no, telefon 911 73 473

Petit

Ylva Törngrén

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Forsømming eller framsteg?

Norsk skal ut, det er klart. Derimot ser det ut som om engelsk med alle midlar skal inn. Engelsk i 4. klasse, forsøk med engelsk i 3. klasse. Snart har vi det vel i barnehagane. Javel, dersom det er meininga, dersom det er vedtatt, at norsk skal ut og engelsk inn her i landet, så berre skyv på, lat oss få det overstått. Men dersom det er tanken at norsk skal bestå endå ei tid, at norsk mål og litteratur og kultur skal ha ein misjon og ei framtid, dersom vår vesle språkøy ikkje skal bli overfløymd i det internasjonale havet, då må vi til å ta tårn, godtfolk! (Frå eit innlegg av skulestyrrar Sigmund Molvær).

Norsk Skoleblad
nr. 49/1970

For 25 år siden
Elevtallet i sømfag halvert

Forrige skoleår valgte 494 elever søm på VK1 på landsbasis. Disse elevene var de siste som fulgte gammel ordning. Etter innføringen av Reform 94 er elevtallet redusert til 257. Nedgangen er på 46,6 %, altså en halvering av elevtallet på ett år. Det viser en undersøkelse Skolefokus har foretatt. Får vi en tilsvarende nedgang i søkertallet neste år, betyr det at sømfaget er forsvunnet ut av videregående skole i løpet av to år.

Skolefokus nr. 21/1995

Gaven

Det var en gang en liten gutt i penbukse, skjorte og stive innesko.

Stinn av medisterkaker, poteter og julebrus satt han i stua med en hel gjeng av slektninger en julaften; eldre søsken, fettere og kusiner, tanter og onkler, bestemor og bestefar, mor og far, men far hadde gått ut for å ta seg en røyk.

Midt i stua står juletreet. Ut på gulvet flyter det pakker, rundt omkring pakker, en veldig masse pakker, et pakkefjell.

– Jeg hører noen, sier storebroren, og praten stilner.

Det trækker så tungt, det banker på, «kom inn» ropes det fra slekta. Et skremmende stivt ansikt, et hvitt, langt skjegg, rød jakke og bukse, store skinnvotter og med en halvfull sekk slengt over skulderen, stiger inn i stua.

– God kveld i stua. Er det noen snille barn her? spør den høye røde.

– Velkommen skal du være, julenisse! sier guttens mor. – Ja, her er det mange snille barn.

– Jeg har med noen gaver i sekken min, svarer det stive fjeset og graver med votten ned i sekken, drar opp en lang, tynn pakke.

Den lille gutten hører navnet sitt bli lest opp.

– Du får komme og hilse og ta imot pakken, sier moren.

Gutten snubler fram og tar julenissen i vottens hånd. Hjertet slår dunk-dunk i brystet, han blir stående stille med gaven i hånden. Julenissen tømmer sekken ved siden av fjellet rundt granen for han vinker og takker for seg.

Guttens mor setter seg på huk og hjelper til med å få det hardt surrede papiet av. Etter hvert tasser faren inn og finner plassen sin. Da papiet ligger på gulvet, står gutten igjen med gaven. Et flagg! Han veiver det så vidt, og se! Hvitt på svart! Hodeskalle! Korslagte knokler!

«Fjellet minker ikke med det første.»

ILL. FOTO RED DRAGONFLY/PIXABAY

Ylva Törngrén
journalist i Utdanning

FOTO BJØRN INGE KARLSEN

En og én deles pakkene ut, det pakkes ut og beundres. Søsken, fettere, kusiner, deres fedre og mødre, besteforeldre, alle får pakker, men fjellet minker ikke med det første.

Moren, som ser sønnen stå der med flagget, kjenner at hun må få fortgang i dette; pakkene fra slekta må hedres, hun har vært tungt involvert med forslag og vet hva som venter: bilbane og togsett og skipsett, tre-fire spill, diverse tegne- og malesaker, badeskum og -håndklær, sukkertøy og karameller og enda mye mer, hun graver fram en svær pakke det skramler høyt i: – Se her! Masse gaver venter på at du skal pakke dem opp!

Gutten står der i halvmørket, bare opplyst av stearinlys og juletrelysene og peisilden, han står der. Han og flagget, og en vind. For han lager vind med flagget og får det til å vaie, han vifter høytidelig, sakte. Han sier, alvorlig og langsomt:

– Jeg har gave.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Kjekke karer på kjøkkenet

Seikaker og eplegraut står på menyen på skolekjøkkenet ved Storhaug skole i Stavanger en skoledag i oktober 1939. Gutter på skolekjøkkenet var et så sjeldent syn den gangen at det var verdt en reportasje i avisa 1ste Mai. Og forklaringen var som følger: Åttendeklassene ved skolen var fylt helt opp, og sju av guttene ble derfor spurt om de hadde noe imot å gå i jenteklasse. Det hadde de ikke. Dermed kom skolekjøkkenet på timeplanen for disse guttene. «Nå strever guttene hver tirsdag målbevisst ved komfyren og kjøkkenbenken for å ta igjen de kunnskapene som jentene har «tjuvtrenet» seg til i årene forut», står det i reportasjen. Men de var ikke de første guttene i landet som fikk undervisning på skolekjøkkenet. «Når plass på kjøkkenet, får gutter opplæring (frivillig)» står det i en oversikt fra Asker i 1905, gjengitt i boka «Skolekjøkkensaken i Norge gjennom 50 år». Ifølge denne boka er det for øvrig i disse dager akkurat 130 år siden det første skolekjøkkenet ble åpnet; i kjelleren på Sandefjord folkeskole i desember 1890.

FOTO GARD PAULSEN/STAVANGER BYARKIV TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ole Kallelid

Skolens plass i byggingen av morgendagens samfunn

Skolen som samfunnsbygger. Å bli til noen, ikke bare noe

Av Bjørg-Elin Moen og Grete Lillian Moen
Cappelen Damm Akademisk 2020
275 sider

Ny bok tar opp skolens betydning for fellesskapet og for enkeltindividene.

To av begrepene i hovedtittelen på en ny bok fra forlaget Cappelen Damm Akademisk, «skolen» og «samfunnsbygger», viser at det er skolesystemets betydning for det organiserte fellesskapet som blir tatt opp. Undertittelen varsler om at det ikke bare er det kollektive skolesystemet som blir belyst, men også hensynet til enkeltindividene, altså elevene. Boktittelen speiler at skolegang ikke kun handler om de faglige prestasjonene deres, men også om elevenes personlige utvikling.

Forfatterne spenner opp et bredt lerret for skolens mandat og oppgaver, og det blir gjort spennende dypdykk i flere av utfordringene som møter lærere og andre skoleansatte i og utenfor klasserommet. De to forfatterne utfyller og kompletterer hverandres kompetanse, idet den ene av dem har bakgrunn fra sosialpsykologi og lederutvikling i skolen, mens den andre er utdannet klinisk barnevernspedagog og har spesialisering innen psykisk helse for barn og unge.

Med en rekke eksempler fra egen og andres skolepraksis blir konkrete situasjoner og generelle spørsmålsstillinger reist og diskutert. Disse episodene er enten selvopplevde eller videreformidlet av kolleger eller kursdeltakere, eller de er diktet opp av forfatterne. Gjennom rammetekster i brødteksten blir teoriene anskueliggjort for leseren. Det samme gjør de mange sitatene fra skjønnlitteratur og sakprosa. Alle kapitlene blir avsluttet med en oppsummering, refleksjonsoppgaver og litteraturtips. Til slutt i boka blir det gitt konkrete forslag til hvordan skolen kan samarbeide med elevenes foresatte. Resultatet blir en lesverdig bok med et variert innhold.

Språket i boka er gjennomgående presist og klart, men enkelte formuleringer er vage eller uforståelige, som eksempelvis «hjernens fungering» (side 43) og «glanstid med mange muligheter» (side 79). Premisset om at samfunnet er «preget av suksess» (side 128) er likeledes uklart. Det er også

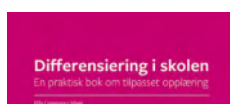
referansen til en del av hovedstaden som en av «Oslos mest utsatte bydeler» (side 135). Forfattere eller forlag kunne dessuten med fordel ha tatt en ekstra korrekturrunde. Det er manglende aksentegn i personnavn (side 13), manglende punktum (side 17), særskriving av et sammensatt ord (side 19) og «mellomromsfeil» (side 36 og 108), og en engelsk boktittel er skrevet med små forbokstaver (side 61). Det er videre flere korrekturfeil (side 71 og 108), og det er oppgitt feil årstall for en diktutgivelse (side 140).

Boka kan til tross for disse innsigelsene anbefales for alle lærere og andre ansatte i skolen, og ikke minst for studenter i lærerutdanningene. I og med at «livsmestring» er det ene av tre tverrfaglige temaer i det nye læreplanverket, er det en særdeles aktuell tematikk i Fagfornyelsen som det her blir kastet lys over. Boka er i høyeste grad også relevant for yrkesgrupper utenfor skolen som arbeider med barn og unge.

Boktittelen speiler at skolegang ikke bare handler om elevenes faglige prestasjoner, men også om deres personlige utvikling.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

Opplysende og velskrevet om differensiering

Differensiering i skolen En praktisk bok om tilpasset opplæring

Av Ella Cosmovici Ildsø
Cappelen Damm
Akademisk 2020
127 sider

Denne boka tar opp spørsmålet om differensiering i skolen på en omfattende, men lettforståelig måte.

Som et «enkelt utgangspunkt» definerer først forfatteren differensiering som at læreren må arbeide med å inkludere alle elevenes behov i opplæringen. Senere i boka kommer mer omfattende definisjoner på ulike typer differensiering.

Ella Cosmovici Ildsø presiserer hvor viktig det er å bli kjent med elevene og deres læringsbehov, og å ha et repertoar av strategier som kan brukes. Det gis mange eksempler på planlegging og gjennomføring av undervisning, og også med hensyn til ulike former for vurdering. Forfatteren viser konkret til en rekke inspirerende måter å planlegge undervisningen på.

I bokas første to kapitler utdypes det hva differensiert opplæring innebærer. Ildsø vektlegger at elevgrupper er svært sammensatte med hensyn til læringspotensial, fra svært lavt til ekstra høyt, og hun gir råd om hvordan de forskjellige gruppene kan gis best mulig oppfølging.

I kapittel tre trekkes Blooms taksonomi inn som et viktig verktøy for differensiert undervisning. Den presenteres imidlertid i en revidert form, uttrykt med verb: huske, forstå, anvende, analysere, evaluere, skape. Det gis en god oversikt over denne reviderte taksonomien, på en både meget oversiktlig og interessant måte.

Også Tomlinsons differensieringsmodell gjennomgås på en grundig og lett forståelig måte, der utgangspunktet er at læreren kan differensiere innhold, prosess og produkt basert på elevenes nivå, interesser og læringsprofil.

Vi blir også kjent med en annen og meget interessant modell, Respons til Intervensjon (RtI). Denne modellen, som sannsynligvis representerer et nytt begrep for mange, vil utvilsomt finnes svært interessant og nyttig for leserne. Denne modellen hadde som utgangspunkt å identifisere og støtte elever med lærevansker, men utviklet seg ganske raskt til å rette seg mot alle elevers behov, inkludert de som har ekstra stort læringspotensial.

Det vil føre for langt å gå dypt inn i modellen i denne omtalen, men leseren anbefales å sette seg ekstra godt inn i innholdet i kapittel fire, og gjerne

å benytte seg av henvisningene i kapitlet og i den omfattende referanselista.

Også vurdering blir tatt grundig opp. Det gjelder både formativ vurdering, for de fleste kjent som vurdering for læring, og summativ vurdering, det vil si vurdering av hvorvidt læring er oppnådd på en tilfredsstillende måte.

I det siste kapitlet diskuteres også de mange digitale mulighetene, som presenteres på en måte som både gjør dem spennende og enkle å finne fram til.

Etter hvert kapittel stilles det reflekterende spørsmål til hjelp for leseren for å få mest mulig ut av teksten.

Forfatteren har vært og er involvert i prosjekter som omfatter innholdet i boka. I slutten av boka gir hun svar på en rekke spørsmål om differensiering hun har fått fra lærere.

Alt i alt er dette et opplysende og velskrevet verk, med et innhold som vil appellere sterkt til leserne og som gir svar på en rekke spørsmål mange av oss er opptatt av. Jeg er ikke i tvil om at denne boka vil inspirere og at den vil gi en både positiv og lærerik opplevelse.

Boka henvender seg primært til grunnskolelærere og lærerstudenter, men den vil utvilsomt være meget nyttig også for lærerutdannere.

Forfatteren vektlegger at elevgrupper er svært sammensatte med hensyn til læringspotensial, fra svært lavt til ekstra høyt, og gir råd om hvordan de forskjellige gruppene kan følges opp best mulig.

ILL. LARS AURTANDE

Skolen er best på skolen

Nedstengningen av skolene våren 2020 er den mest dramatiske omkalfatringen norsk skole har opplevd i moderne tid.

Covid-19 har endret våre vaner, grepet inn i våre familier, vår sosiale omgang, vårt helsevesen, arbeidsliv, og ikke minst våre barns utdanning, både i barnehager og skoler. Vi står midt oppi koronapandemien og opplever igjen økende smittetall. Håndteringen av pandemien er et sosialt eksperiment som gir samfunnsforskere materiale til studier i årtier fremover. Frem til mars var hjemmeskole et nokså ukjent begrep. Det er derfor interessant å reflektere over hvordan hjemmeskole faktisk fungerer.

Det er tidlig å hevde noe sikkert, nettopp fordi god forskning tar tid. Mange pedagogiske rapporter og studier kommer nok i tiden fremover. Men skoleforskeren Thomas Nordahl og Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SePU) ved Høgskolen i Innlandet gjorde allerede i mai en studie av hvordan norske elever hadde opplevd nedstengningen. Resultatene derfra viste at elevene var mindre fornøyde med hjemmeskole enn med «vanlig skole».

Som vi husker, var alle skoler stengt i til sammen ni uker i vår. Norske elever fikk dermed skolen hjem til seg, på pc-en og mobil. Nå i ettertid ser vi at hjemmeskolen har store pedagogiske begrensninger. En undersøkelse fra Oslo gjennomført av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) viser at seks av ti ungdommer mente at de ikke lærte like mye som med vanlig skole. Vi lærere mistet også kontakten med en del av elevene våre. Ifølge spørreundersøkelsen til SePU var denne andelen hele 23 prosent. Ganske mange elever gikk altså glipp av mye viktig undervisning da de ikke klarte å koble seg på de digitale plattformene som krevdes. Vi lærere nådde heller ikke godt nok frem til sårbare grupper av elever, dette kom frem i en spørreundersøkelse som Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) gjorde i vår. Det har i det siste blitt avdekket at mange elever ikke

fikk den spesialundervisningen de hadde krav på. Disse aller mest sårbare elevene lærer mer og får bedre oppfølging på skolen.

Vi ser derfor at myndighetene gjør alt de kan for å holde elevene på skolen nå. Men hensynet til smittevern må også avveies. Det siste krumspringet fra Viken i begynnelsen av november var mildt sagt forvirrende, da både elever og lærere i videregående først ble bedt om å forberede hjemmeskole på rødt nivå og så rett etter helgen skulle tilbake i klasserommet. Det er ikke lett å få til god kvalitet på undervisningen når opplegget for neste uke må kastes i søpla. Elever blir også urolige av kontrabeskjeder på rekke og rad. Midt i denne krevende situasjonen ønsker vi i skolen oss forutsigbarhet.

Mange elever ble sittende ensomme og alene i hjemmeskole-tida. Dette er uheldig i seg selv. Når de også kjeder seg og mangler motivasjon, er det verre. Hjemmeskole er statisk arbeid. «Det var kjedelig, vi vil heller være på skolen», har jeg hørt mange elever si. Dette bekrefter det undersøkelsen også viser. De fleste vil nok ikke tilbake til en hjemmeskolesituasjon, i hvert fall ikke over lang tid. Dette til tross for at lærere virkelig har stått på for å lage gode og varierte opplegg. I mars så vi et utall av engasjerende og morsomme aktiviteter som baking, løpeturer i nabolaget og hjemmedans på stuegulvet, diskusjoner i nettforum, i «klasserommet» på Teams og så videre. Men det var vanskelig å unngå for mye tid foran pc-en.

Andre yrkesgrupper kan nok også skrive under på at hjemmekontor er litt kjedelig. Både advokater og gravemaskinførere har måttet ta kontorarbeidet med seg hjem. Det er ikke få soverom, kjøkken eller vaskerom som har blitt omgjort til hjemmekontor dette året. Det ikke-faglige samværet, tull og tøys over en kaffekopp klarer ikke hjemmeskolen å kompensere for. Selvsagt er det bedre å være på skolen.

Enkelte elever blomstret faktisk med hjemmeskole. Noen opplevde at de fikk bedre kontakt med læreren når samtalen gikk via pc uten forstyrrelser, fra et kjøkkenbord til et annet. Flere har

Ulrikke de Vibe
lokallagsleder i
Utdanningsforbundet
Nannestad og lektor ved
Nannestad videregående
skole

FOTO PRIVAT

sagt at de opplevde det som godt å slippe andres blikk på seg. Det sosiale presset elevene imellom ble plutselig borte i en hel måned. Elever kunne sitte i pysjen og følge undervisningen, og mange skrudde av kameraet under Teams-møtene nettopp av den grunn. Man behøvde ikke å sminke seg for å ta seg godt ut på skolen. Man kunne være seg selv. Dette bør vi huske på når vi evaluerer hjemmeskolen.

Vi fikk heldigvis kjapt på plass nye redskaper i lærer-verktøykassa. Lærere over hele Norge kastet seg rundt i løpet av noen få timer og dager for å bygge hjemme-skolen fra bunnen av. Det var ikke tid til å koordinere og «design» et felles opplegg fra skolene, eller på nasjonalt nivå. Den pedagogiske erfaringen og skjønnheten til hver enkelt lærer var helt nødvendig. Prøving og feiling ga grunnlag for å vurdere hva som var et bra, og et mindre vellykket opplegg. Lærerne klarte overgangen til en digital hverdag godt. Som Sintef skriver i sin studie: «Til tross for en del utfordringer, indikerer denne studien at lærerne generelt har mestret den digitale overgangen, og fått utvidet sin pedagogiske verktøykasse til bruk i klasserommet.» Også kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby kunne konstatere at lærerne gjorde en kjempeinnsats for å legge til rette for hjemmeundervisning.

Hjemmeskolen har altså noen positive elementer, som at den fanger opp visse elevtyper som kan falle ut i en normal skolehverdag. Lærere kan få bedre kontakt med elever gjennom bruken av nye digitale verktøy. Vi ser også at omleggingen til mer digital undervisning gir nye pedagogiske muligheter og kreativitet i fagene. Men på den andre siden var det nok et flertall av elevene som opplevde det som en lettelse å kunne begynne på skolen igjen.

Vi har fortsatt en annerledes skolehverdag. Det er langt fra helt normale tilstander. Lærerne

«Mange lærere er overarbeidet nå, og begeret er nesten fullt.»

som yrkesgruppe har vist stor omstillingsvilje og -evne. Denne koronapandemien sammenlignes ofte med en maraton, og ikke en kort spurt. Det er krevende å stå midt oppi en pandemi og allikevel gi et fullverdig opplæringstilbud til alle landets elever. Mange lærere er overarbeidet nå, og beget er nesten fullt. Dagene går med til gjentatt sprinting av hender, ordning av køer med god avstand elevene imellom og vasking av overflater. Noen skoler oppretter soner hvor elevene kan oppholde seg, noen har uteskole, andre sitter mye på samme plass, og organisering av grupper og samarbeid byr på en del grublerier på grunn av hensynet til smittevern. Får man tid til læring? Det er jo faktisk kjernevirksomheten vår.

Det hersker fortsatt mye usikkerhet. Ansatte og elever kjenner både på frykt for viruset og for ny

nedstengning. Skolen bør ikke være en arena for prøving og feiling med røde og gule soner. Mange elever og lærere har fått sin dose av uforutsigbarhet. Betyr rød sone at vi skal tilbake til hjemmeskole? Eller skal skolene drives for fullt under høyt smittetrykk? I så fall vil det koste. Lærerne har hendene fulle. Enda bedre oppfølging og tilpassning til den enkelte både digitalt og fysisk krever mer enn det vi er i stand til med dagens rammer.

Når denne pandemien er over, kan vi ta mye lærdom av nedstengningen og hjemmeskoleeksperimentet. Det viktigste som politikere, ledere, administrasjon, lærere og andre ansatte på skolene kan ta med seg nå, er det som forskerne fra Høgskolen i Innlandet peker på, nemlig at «skolen er best på skolen» og at uansett hvilken løsning man velger, koster det både krefter og penger.

«Det hersker fortsatt mye usikkerhet. Ansatte og elever kjenner både på frykt for viruset og for ny nedstengning.»

Kopinor

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole

En skole tilpasset alle elevene

Knut Berntsen
prosjektmedarbeider
Helsefremmende skoler i
Nordland
FOTO HANS PETTER SØRENSEN

Tiden er moden for at endringer i skolen skjer på bakgrunn av forsknings- og erfaringsbasert kunnskap.

Vi har et skolesystem som passer for 75 prosent av våre barn. I hvert norsk årskull velger 10–15.000 elever å avslutte videregående skole. I tillegg er det tusener som ikke består avsluttende eksamen. Vi vet at videregående skole er viktig for god helse, fremtidig lønnsnivå, levetid og ikke minst god livskvalitet.

Professor Arne Nikolaisen Jordet har i år gitt ut boka «Anerkjennelse i skolen». Her søker han svar på spørsmålet om det er skolen som må tilpasse seg eleven eller eleven som må tilpasse seg skolen. Svaret hans er entydig: I den norske fellesskolen som er forpliktet til tilpasset opplæring, er det skolen og skolens aktører som må gå i seg selv og endre sin tenkning og praksis slik at alle elever får muligheter til å lykkes. For skolen skal møte og anerkjenne alle elever slik de er når de kommer til skolen. Det er skolens samfunnsoppdrag.

Med støtte fra norsk og internasjonal skoleforskning og pedagogisk teori viser Jordet hvordan mange elever opplever en snikende marginalisering som ofte begynner tidlig i skoleløpet og som ender med en flukt fra skolens sosiale rammer. For mange fører dette til en ensom tilværelse på gutter- eller jenterommet.

De fleste elevene kjeder seg på skolen

Jordet påpeker det faktum at et sted mellom 50 og 70 prosent av elevene i grunnskolen uttrykker at de kjeder seg på skolen. Likeså svarer 3 av 4 ungdomsskoleelever at de synes skolen er for teoretisk. Kjedsomhet kan være en spire til aktivitet og kreativitet, men innenfor klasserommets fire vegger har eleven kun to valg: Enten søker de tilflukt i sin egen tankeverden, eller de velger utagerende og forstyrrende adferd. Likeså lever vi i ei tid der eleven har lært seg umiddelbar tilfredsstillelse ved bruk av digitale medier. Forutsetning for all læring er at elevene er engasjert. Den kjente skoleforskeren John Hattie kaller elevers kjedsomhet og lave skolefaglige engasjement for «engasjementsproblemet». I boka søker Jordet svar på nettopp hvordan skolen skal kunne skape engasjement for læring hos alle elevene. Gjennom grundig gjennomgang av relevant forskning kombinert med egne analyser, gir Jordet retning for en skole tilpasset eleven.

Vi må investere i å bygge relasjoner

En viktig forutsetning for å kunne nå alle elevene er at læreren har evne til, og tar seg tid til, å skape gode relasjoner til hver enkelt elev. Forskning viser at det er helt avgjørende for elevenes faglige og sosiale læring. Å investere i relasjonsbyggende aktiviteter gir «kapital» til å møte perioder der eleven strever. Lærere som har hatt klassen med på overnattingstur, vet hva dette dreier seg om.

Å like elever

I størstedelen av boka begrunner og beskriver Jordet hvordan skolen og lærerne må søke å utøve en anerkjennende væremåte i møte med elevene. I korthet påpeker han viktigheten av at læreren er i stand til å se, lytte, forstå, akseptere og undre seg sammen med eleven. Likeså at læreren er ekte interessert i eleven som individ og ikke bare i elevens faglige prestasjoner. Læreren må ha en ektefølt kjærlighet til hvert enkelt barn. Hans beskrivelser minner oss om disse ordene hentet Jens Bjørneboes bok «Jonas»: «Dette er lærerens egentlige fag: Å like elever. Å være glad i dem. Han skal være glad i pene barn og stygge barn, i flinke barn og dumme barn, i dovne barn og flittige barn, i snille barn og i slemme barn. Og er han ikke glad i barn, da må han lære det.»

Må flytte undervisningen ut av klasserommet

Norsk skole bygger på tradisjoner fra den tid skolen ble etablert på 1700-tallet. Jordet påpeker at dagens skole fortsatt preges av en hverdag med stillesitting og læring gjennom lytting og tekststudier. Med omfattende referanser til fag- og forskningslitteraturen viser han hvordan skolen kan dreie opplæringen i en mer elevaktiv retning som gir elevene muligheter til å utfolde sin skapende og utforskende natur. Det er å anerkjenne elevene. Videre påpeker han det faktum at mange elever opplever stort prestasjonspress (60 prosent av jentene i ungdomsskolen) og at mange strever faglig. Jordet påpeker viktigheten av at all undervisning bygger på elevens erfaringsverden og at eleven ikke bare vet hva målet med undervisningen er, men også hvorfor eleven skal lære dette. Med henvisning til John Hattie og til pedagogisk psykologi viser Jordet at dette er kjernen i en aner-

«En viktig forutsetning for å kunne nå alle elevene er at læreren har evne til, og tar seg tid til, å skape gode relasjoner til hver enkelt elev.»

kjennende pedagogikk: evnen til «å se læringen gjennom elevens øyne». Eleven må inviteres til å bli deltaker i egen læring. For å lykkes må læreren søke kunnskap om hver enkelt elevs hverdag og tankeverden og bygge sin undervisning på denne. Varierte og praktiske læringsformer er avgjørende. I tidligere arbeider har Jordet påpekt viktigheten av å flytte opplæringen ut av klasserommet som én av mange måter å møte elevene med anerkjennelse på.

Fra politiske vedtak til forsknings- og erfaringsbaserte løsninger

Å finne løsninger på frafallsproblematikken i videregående skole har til nå vært overlatt til politikerne. I tiår etter tiår er det kommet utallige politiske beslutninger som skal løse dette: Seksåringene kom inn i skolen, obligatorisk oppmøte, masterkrav for lærere, 4 i matematikk for å komme inn på lærerutdanningen, nye læreplaner og en serie nye rammeplaner for grunnskolelærerutdanningen. Det meste er innført uten at det evalueres. Nå er tiden moden for at endringer skjer på bakgrunn av forsknings- og erfaringsbasert kunnskap. Skolens nye læreplan (fagfornyelsen) som ble innført høsten 2020 gir sterke føringer for endring av skolen. Arne Nikolaisen Jordets bok «Anerkjennelse i skolen» er et særlig viktig bidrag

i den fornyelsen av skolen som denne læreplanen legger opp til. Dette er avgjørende for at vi ikke også i fremtiden skal ha en $\frac{3}{4}$ - skole og dermed på sikt kunne få et $\frac{3}{4}$ -samfunn.

Her er 10.-klassen ved Inndyr skole i Gildeskål i Nordland på tur i tåke og regn. Turen er en investering i gode læringssituasjoner senere i skoleåret.

FOTO KNUT BERNTSEN

HØVELBENK
spesialisten

**Høvelbenker med
kvalitetsfølelse av rang!**

E-post: info@hovelbenkspesialisten.no | Telefon: 47 51 28 81

Webb: www.hovelbenkspesialisten.no | Org. nr: 914 207 851 MVA Føretaksregistret

Trygdeoppgjøret 2020

Hva nå, pensjonister?

Som venta fra denne regjeringa: Drøftingene var et skuespill, arrogansen var lett å få øye på, og svaret var klart før ministeren hadde lest ferdig kravene. Intet nytt under solen!

I år har de også pandemikrisa som vektig argument. Vi pensjonister står med lua i handa og bøyer nakken, eller gjør vi det? I så fall, skal vi slutte med det? Er det på tide at vi engasjerer oss sammen med andre pensjonistorganisasjoner?

Valget i 2021 kan være en god anledning til å vise hva vi mener. Vi har stemmerett. I fjor virka det som mange var ganske forbanna, det er vel slik fortsatt? Tapt kjøpekraft merkes etter seks magre år, bare avbrutt av 2019. Da var det så vidt båten bar. Og det er verst for dem som har minst!

Organisasjonen jeg har vært medlem av og jobba for siden den så dagens lys, har endelig uttalt noe viktig på dette området. Det burde vært gjort for lenge siden. Leder Steffen Handal har gått ut offentlig sammen med Mette Nord i Fagforbundet og sagt at dette må endres. Det har vi venta på! Og vi venter spent på fortsettelsen.

Nærmere 41.000 pensjonister i Utdanningsforbundet ser fram til at vår organisasjon nå skal vise i handling at vi er viktige medlemmer, ikke bare sørger for høyt medlemstall.

Det ble fatta mange og viktige vedtak på Utdanningsforbundets landsmøte i 2019 som handla om pensjonistene i forbundet. Det er all grunn til å takke fylkeslederne og flertallet av delegatene for dette! Pensjon er viktig for alle, ikke minst de yrkesaktive. Derfor var det en seier at pensjon kom inn i formålsparagrafen, paragraf 2. Dette har blitt kjempa for i mange år og avvist

Tapt kjøpekraft merkes etter seks magre år, bare avbrutt av 2019, og det er verst for dem som har minst, skriver Anne-Margrete Benæs i en kommentar til trygdeoppgjøret 2020.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

med varierende begrunnelser. Denne gangen skjønte flertallet at det er en viktig presisering som får betydning for kommende pensjonister. Det ble også slått fast på landsmøtet at forbundet vil arbeide for at løpende pensjoner ikke underreguleres. Som pensjonister og kommende sådanne skal vi følge med i arbeidet. Vår hovedorganisasjon støtter ikke dette synet, men landsmøtevedtak er forpliktende.

Til slutt en oppfordring til pensjonistmedlemmer i forbundet: Det krever noe av oss pensjonister å bli hørt i en stor organisasjon, slik må det være. Det krever innsats i varierende grad. Alle kan ikke være like aktive, men «det er itno som kjæm ta seg sjøl»!

Anne-Margrete Benæs

pensjonistmedlem i Utdanningsforbundet

Til «Guri, vi føler oss glemt!» på Utdanningsnytt

Kjære lærer på Østlandet

Jeg leste innlegget ditt på Utdanningsnytt.no 29. oktober, og jeg synes hverdagen du beskriver høres tøff ut. Det er veldig leit å høre at du føler deg glemt, og det er sikkert mange med deg som kan føle det på samme måten eller kjenne seg igjen i din beskrivelse.

Jeg skjønner at du er redd. Det er ekstra krevende at dette er en situasjon som stadig endrer seg, og som vi ikke vet hvor lenge vil vare. Jeg kan forsikre deg om at du og de ansatte i skolen ikke er glemt.

Vi tar dere ikke for gitt. Vi bruker mye tid på å prøve å finne løsninger som balanserer hensynet til de ansattes velferd, trivsel og smitterisiko opp mot barn og unges behov for oppfølging i skole og barnehage. Dere gjør en formidabel jobb under vanskelige forhold. Det norske samfunnet skal være stolte over jobben dere har gjort, og gjør, for å ivareta barn og unge i den krisen vi står i.

Penger kan ikke løse alt, men det kan gi konkret hjelp og støtte. Derfor bevilger vi nå sju milliarder kroner ekstra til kommunene. Ingen skoler eller barnehager skal holde igjen på pandemi-tiltak på grunn av penger. Alle utgifter skolen har knyttet til renhold, vikarbruk eller ekstra ressurser for å dele inn i mindre grupper, skal bli dekket. Ansatte i skole og barnehage skal merke en forskjell.

Vi vil skjerme barna: Erfaringene med stengte skoler og barnehager i vår, viste oss at dette får store konsekvenser for barn og unge. De som rammes særlig hardt, er de mest sårbare barna. Kirkens SOS melder om en dobling i antallet samtaler om selvmord i perioden fra 12. mars til 26. april. De tyngste samtalene der handler om barn som blir stengt inne med voksne som har mer enn nok med seg selv, eller

Ytringsfrihet

Et angrep på alle lærere!

Det bestialske drapet på den franske læreren Samuel Paty har vakt avsky og fordømmelse over hele verden. Drapet er i seg selv et angrep på det frie ord, den frie tanke og den frie mening. Men drapet er også noe mer. Drapet er et angrep på alle lærere! Drapet er et angrep på lærerprofesjonen.

Drapet er et angrep på alle læreres grunnleggende plikt og samfunnsmandat, formidling av objektiv kunnskap og av det frie ord og den frie

tanke. Drapet er et anslag mot en grunnleggende verdi og forutsetning for et fritt samfunn og i et fritt samfunn: oppøving av selvstendig og kritisk tenking. Drapet er en trussel mot opplæring i kildekritikk og mot oppøving i å skille mellom legitim kritikk og fordommer. Drapet bidrar i ytterste potens til å forsterke og sementere allerede eksisterende fordommer, fordommer som det er enhver lærers plikt å gå i rette med.

Alle lærere og kunnskapsformidlere må stå imot et angrep på det helt fundamentale og essensielle for lærerprofesjonen: formidling av kunnskap. Vårt mandat tilsier at det er vår plikt, og et hvert fritt, tenkende menneske må støtte lærerne i dette!

For lokallagsstyret Utdanningsforbundet Ås lokallagsleder **Audun Johannessen**

det

utøver vold og overgrep. Vi vet at for de barna som har det tøffest hjemme, er skolen et fristed.

Vi vil skjerme barn og unge for de strengeste smitteverntiltakene. Barn skal få leke, være sammen og lære. Rett og slett få være barn. Det er derfor vi strammer inn ellers i samfunnet, slik at vi kan holde barnehager og skoler åpne så langt det er mulig.

Ingen pandemi-fasit: En av de største utfordringene med å håndtere pandemien, er at vi fortsatt ikke vet nok om viruset. Ingen har en fasit i hånda. Vi vet mye mer nå enn i mars, men fortsatt er mye usikkert. Det kan hende noen av dagens tiltak vil være utdatert om et halvt år. Men vi har ikke noe annet valg enn å ta utgangspunkt i helsemyndighetenes råd.

Smittevernveilederne for barnehager og skole følger de rådene og den kunnskapen vi til enhver

tid har. I dag er nesten alle skoler på gult nivå. Frem til nå har smitterisikoen vært lav. Hvis det endrer seg, kan kommunene overlegene innføre rødt nivå. Det betyr mindre elevgrupper, mer avstand og mer digital undervisning. Det er en situasjon vi alle må være forberedt på og som også vil kreve mye.

Alle er vi lei av pandemien, men vi har ikke noe annet valg enn å prøve å gjøre det beste ut av det. Jeg kjenner også på uro og bekymring slik som forfatteren av innlegget beskriver. Akkurat nå lever alle i Norge med en risiko for å bli smittet eller for å smitte andre. Den risikoen ønsker vi å gjøre så liten som mulig for alle, uten å måtte stenge samfunnet helt. Å holde skoler

og barnehager åpne så langt som mulig, er blant det viktigste i samfunnet samtidig som vi må følge smittevern rådene og drive forsvarlig.

Guri Melby | kunnskaps- og integreringsminister

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

UTDANNINGSNYTT.NO

Barnehage

Skole

Samfunn

Debat

Lærerjobb.no

Illustrasjonsfoto: Mostphotos

Guri, vi føler oss glemt

Debat. Vi lærere er ikke vant til å få så mye. Vi er vant til å høre at vi har lang ferie og at vi er heldige. Men jeg skulle gjerne sett at dere tok en dag i våre sko nå.

SKJERMDUMP FRA UTDANNINGSNYTT.NO

OSLOMET

Nasjonal lederutdanning for styrere i barnehager

Er du styrer i barnehagen og vil bli en bedre leder?

På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet tilbyr OsloMet-storbyuniversitetet sammen med Høgskolen i Innlandet og Stiftelsen IMTEC lederutdanning for styrere/ass. styrere i barnehager.

Mål

Studiet skal utvikle lederferdigheter til å bli bedre yrkesutøvere av styrerrollen innen fagområdet utdanningsledelse. Studiet skal bidra til at du tilegner deg kritisk innsikt i egen lederrolle og praksis, økt forståelse for barnehagens formål og samfunnsmandat. Studiet er en del av den nasjonale lederopplæringen for styrere i barnehager som Utdanningsdirektoratet tilbyr.

Søknadsfrist er 1. mars 2021 (til Utdanningsdirektoratet).

For mer informasjon:

<https://www.oslomet.no/studier/lui/evu-lui/styrerutdanningen>

OSLOMET

Stiftelsen
IMTEC

INN
Høgskolen
i Innlandet

Foto: Benjamin A. Ward

● **Til Knut Hoems innspill «Hva dagens norsklærere kan lære av 'Jonas'»**

Nokre høner å plukke

Kjære Knut Hoem, eg har nokre høner å plukka med deg etter å ha lese innlegget ditt på Utdanningsnytt.no 23. oktober (øg i Utdanning 12/2020) om norsklærarane.

Første høne er sjefshøna og er å finna i styringsdokumenta: Du skriv at den fremste oppgåva til norsklærarane er å formidla kunnskap om norsk litteratur og norske forfattarar til elevane og at dei gjer det i for lita grad. Den oppgåva er viktig, men skulefaget norsk femner langt meir enn norsk litteratur og norske forfattarar.

Eg vil rå deg til å bruka litt tid på både Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006 og for 2020, som legg føringar for kva elevane skal lære. I læreplanen som galdt for første halvdel av pandemiltak og Zoom-undervising var norskfaget delt inn i tre hovudområde: 1) munnleg kommunikasjon, 2) skriftleg kommunikasjon og 3) språk, litteratur og kultur. I haust vart rammene endra, og i den nye læreplanen er norskfaget delt inn i seks kjerneelement: 1) tekst i kontekst, 2) kritisk tilnærming til tekst, 3) munnleg kommunikasjon, 4) skriftleg tekstskaping, 5) språket som system og moglegheit og 6) språkleg mangfald.

Andre høne er kjeldekritisk: Du lar norsklærarane få gjennomgå for å ikkje ha brukt pandemien til å la elevane fordjupa seg i skattkista av norsk litteratur. Det har nemleg kjeldene dine fortalt deg. Hovudkjelda di er ein artikkel som analyserer videoopptak av undervising i 2014/15.

Tredje høne sparkar: Å få kritikk frå utanforståande er lærarar godt vane med. Det utanforståande blikket kan vera konstruktivt for alle, uansett yrke. Men her heimlar du påstandane dine i anekdotar og feiltolka forskning kombinert med eit lesarinnlegg, og går til åtak på norsklærarane, alt medan du sjølv viser manglande kunnskap om innhaldet i norskfaget, ansvaret til norsklærarane og rammene for arbeidet deira. Du oppnår lite anna enn å vera «enerverende», noko som sjeldan er konstruktivt.

Ingvil Brügger Budal har nokre høner å plukke med Knut Hoem etter å ha lese innlegget hans om norsklærarane.

ILLFOTO CAPRIZ/AUTO, PIXABAY

Fjerde høne er viktig: Du peiker på at det vesentlege i Jens Bjørneboes roman «Jonas», (gjeve ut i 1955), er at det er viktig at det vert drøfta kva skulen skal vera, kvifor me går der, og kva slags danning me tilbyr elevane. Til all lukke har mykje endra seg i skulen i løpet av desse 65 åra. Det uendra er at lærarar, politikar, foreldre, elevar, forskarar og ålmenta er levande opptekne av at elevane får best mogeleg opplæring og vert dugande menneskje. Finst det ei semje om, ein fasit til dette? Heldigvis ikkje.

Femte høne kjem trippande etter: Dei fleste norsklærarar brenn for det som vert kalla «skulens største fag», faget som har «stofftrengsel», og der ein må halda seg oppdatert på faglitteratur, sakprosa, skjønnlitteratur med meir. Treff du dei med kritikken din? Du kallar norsklærarane for salamandrar. Salamandrane i «Jonas» tek ikkje omsyn til barns behov, er lite orienterte, trongsynte og vondsinna.

Plukkar me vekk dei fem hønene her, altså det misvisande og uvesentlege i teksten din, viser det seg at du meiner at skulen og norsklæraren er sentrale i formidlinga av norsk litteratur og det burde vera meir rom for dette. Den meininga hamnar i skuggen av metaforbruken din. Det er synd.

Ingvil Brügger Budal

professor i nordisk språkvitskap
tilsett i lærarutdanningane på Høgskulen på Vestlandet

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med
debattinnlegg, innspill og kronikker.
Se vår forfatterveiledning her:
utdanningsnytt.no/debatt

● **Yrkesvalg**

Flukten fra læreryrket

Vi må få lærerne tilbake til skolen, men skal vi få dem tilbake, må vi ta tak i årsaken til at de dro.

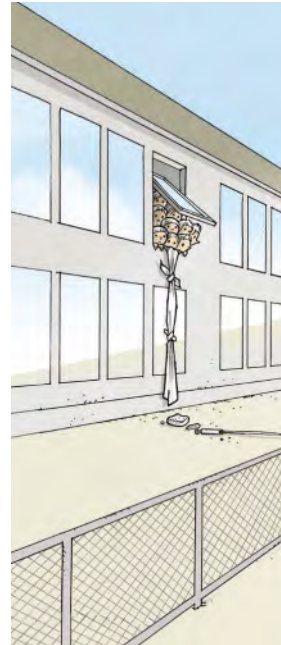
Arbeiderpartiet setter i sitt alternative statsbudsjett av 88 millioner kroner til å få reservestyrken av lærere tilbake i klasserommet. Utdanningspolitisk talsperson i Ap, Torstein Tvedt Solberg, sier at mulige grep er lønn, karriereveier og ettergivelse av stipend og lån.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at hele én av tre med lærerutdanning ikke jobber i skolen lenger. Dette utgjør nesten 40 000 lærere. I en undersøkelse blant denne såkalte «reservestyrken» la lærerne særlig vekt på at de brukte stadig mer tid på kontorarbeid, skjemaufylling, dokumentasjon og rapportering. Samtidig opplevde de å ha mindre tid til elevene og til å forberede og gjennomføre undervisningen. Lærerne poengterte at den totale belastningen i yrket må reduseres og at det er nødvendig med mindre klasser og mer tid til den enkelte elev.

Lærere opplever stor grad av stress og utmattelse i jobben. Det viser forskning på lærernes arbeidsvilkår, lærernes opplevelse av arbeidet og arbeidsmiljøet. Paradoksalt nok trives de aller fleste lærere med arbeidet og er engasjert i undervisningen. I en undersøkelse blant norske lærere svarte 77 prosent at de trivdes godt, mens bare 4 prosent svarte at de ikke trivdes (Skaalvik og Skaalvik, 2009).

Med innføringen av Kunnskapsløftet i 2006, med Høyres Kristin Clemet ved roret, kom også mer telling, kartlegging og rapportering inn i skolen. Å produsere sammenlignbare data, ofte gjennom testing og måling, har vært løftet frem av politikere og skoleeiere som viktig i arbeidet med å fremme kvalitet og læring i skole og barnehage.

Den økte testingen og kartleggingen har pålagt lærerne, en allerede hardt presset yrkesgruppe, en ekstra arbeidsbyrde. Lærerne mener en klar tidstyv i skolen er den økte byråkratiseringen av skoleverket, og at de bruker mer tid på rapportering enn tidligere.

En undersøkelse av Utdanningsforbundet viser at kun fem prosent av alle kontaktlærere mener de har tilstrekkelig tid til å utføre jobben forsvarlig. De har altså ikke tid til å ivareta og følge opp elevene på en forsvarlig måte. Og det var før pandemien og alt ekstraarbeidet den medførte for å kunne gi elevene en god undervisning.

Først og fremst elevene rammes når kontaktlærerne ikke har tid nok til dem. Endringer må til. Ikke først og fremst av omsorg for lærerne, men av hensyn til skolens hovedperson: eleven.

Lønn og karriereveier kan være gode tiltak for å få lærerne tilbake til skolen. Men et helt nødvendig sted å starte er byråkratiseringen av skoleverket og umyndiggjøringen som i dag skjer av lærerne som fagfolk.

Lærerne sier tydelig fra at de ikke har verken tid eller rom til å ivareta elevenes beste for læring. Elefanten i rommet er lærernes arbeidsforhold, ikke først og fremst lønn eller karrieremuligheter. Og når lærernes arbeidsforhold beskrives som den største årsaken til lærerflukten, er det også lett å tenke seg at elevenes læringsforhold ikke er stort bedre. Lærerne står nærmest elevene. Det er på tide å lytte til fagfolkene.

Stine Hjerpbakk

Palma Kleppe | utredere i Manifest Tankesmie

Lærernes arbeidsforhold beskrives som den største årsaken til flukten til andre yrker. Da er det lett å tenke seg at elevenes læringsforhold ikke er stort bedre, skriver innsenderne.

ILL. EGIL NYHUS

Visste du at annonser hos oss sees av 306.000 lesere?

Bestill annonser for 2021 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **9. desember/15. januar**
- 2 **20. januar/5. februar**
- 3 **10. februar/26. februar**
- 4 **3. mars/19. mars**
- 5 **31. mars/16. april**
- 6 **21. april/7. mai**
- 7 **5. mai/28. mai**
- 8 **2. juni/18. juni**
- 9 **4. august/20. august**
- 10 **25. august/10. september**
- 11 **15. september/1. oktober**
- 12 **6. oktober/22. oktober**
- 13 **27. oktober/12. november**
- 14 **17. november/3. desember**

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.

E-post: mj@hsmedia.no

● Myalgisk encefalopati (ME)

Skolens møte med ME-syke elever

Norges ME-forening tar til orde for et kunnskapsløft for landets skoler, helsevesen og pårørende, for sammen å bedre livskvaliteten for de yngste med ME.

Myalgisk encefalopati (ME) er en av de største årsakene til langtidsfravær i skolen. I 2016 var rundt 270 elever borte fra skolen i mer enn tre måneder grunnet ME. En norsk studie har antydning at tenårene er én av to topper for når man blir syk med ME. De siste årene er det registrert en stor økning i antall nye diagnoser for personer under 35 år.

Man vet ikke hvor mange barn og unge i Norge som har ME, men en studie fra USA tidligere i år antyder en prevalens på 0,75 prosent, med mange udiagnostiserte tilfeller.

Kunnskapen om ME i samfunnet er dessverre lav. Via egne brukerundersøkelser og samtaler med syke og pårørende vet vi at mange unge møter skole og helsepersonell som kan lite eller ingenting om sykdommen deres. Disse ungdommene fremstår som relativt friske i vanlige møter: Bare de som ser den syke over tid, ser hvor alvorlig rammet de er.

Det er viktig for dem som møter barna å få vite hva slags utfordringer barn og unge med ME har i hverdagen. De unge kan fremstå nesten helt friske

Ungdommer med ME fremstår som relativt friske i vanlige møter: Bare de som ser den syke over tid, ser hvor alvorlig rammet de er, skriver Trude Schei.

ILLFOTO RIETH, PIXABAY

på skolen, bare for å krasje helt når de kommer hjem. «Krasjet» kalles på norsk anstrengelsesutløst symptomforverring. Aktivitet fører til en forsinket reaksjon, med forverring av alle symptomer, som utmattelse, muskelsmerter og kognitive problemer.

Siden ME kan være nesten usynlig, kan symptomer og behov være vanskelig å få kommunisert til skole og det offentlige. I verste fall kan misforståelsene føre til konflikt, der barn og pårørende blir mistrodd av både skole og helsevesen. ME-

foreningen ønsker å motarbeide dette gjennom Kunnskapskampanjen 2020. Utgangspunktet for kampanjen er det vi kaller Verktøykassen for tilrettelagt undervisning, utviklet av vårt fylkeslag i Rogaland og designet for å tilby god informasjon og opplæring om hvilke utfordringer og tilretteleggingsbehov skoleelever med ME har.

Trude Schei | assisterende generalsekretær i Norges ME-forening

● Til «En av tre er redde for å vise Muhammed-karikaturer»

Muhammed i koronatid

Utdanning nr. 13/2020 bringer mye stoff om Muhammed-karikaturer og ytringsfrihet. Men i disse pandemitider må første bud være å parkere undervisning og adferd som kan tirre til voldstrusler og demonstrasjoner, som å vise Muhammed-karikaturer. Myndighetene er nok belastet med pandemien, og demonstrasjoner betyr sammenstimling med smitte og død. Jeg ser bort fra å stå med stor avstand i ring rundt kirker og moskeer.

Stoffet i Utdanning spriker imidlertid en god del. Det viser vel også at lærere og andre bør bruke pandemitiden til å skolere seg i ytringsfrihet og i verdivalg. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter skulle være en overkommelig og treffende ABC. Jeg siterer (artikkel i parentes):

«Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet» (19). Vi «bør handle mot hverandre i brorskapets ånd» (1). «Ingen må utsettes for (...) nedverdiggende behandling» (5).

«Undervisningen skal ta sikte på å utvikle den menneskelige personlighet og styrke respekten for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Den skal fremme forståelse, toleranse og vennskap mellom alle nasjoner og rasegrupper eller religiøse grupper» og endog «støtte De Forente Nasjoners arbeid for å opprettholde fred» (26).

«Under utøvelsen av sine rettigheter og friheter skal enhver bare være undergitt slike begrensninger som er fastsatt i lov utelukkende i formål å sikre den nødvendige anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter, og de krav som moralen, den offentlige orden og den alminnelige velferd i et demokratisk samfunn med rette stiller» (29).

I erklæringen ønskes det begrensninger, lov og moral. Heldigvis har vi lover som begrenser ytringsfriheten, slik som innen økonomi. På begge områder trenger vi imidlertid også å utvikle en god moral, en viktig oppgave også i skolen. Mange

Utdanning 13/2020 brakte mye stoff om ytringsfrihetens dilemmaer.

FOTO CHARLES PLATIAU, REUTERS/NTB

i vår tid står for en ekstrem frihet innen ytringsfrihet og økonomi. Det er en jun-

gelens frihet der den sterke spiser den svake. I lov og moral må vi ikke glemme å verne den svake. Det gjelder også i skolen. Våre grunnleggende verdier må avveies mot hverandre. Det kontroversielle i ytringsfriheten kan vi ta etter pandemien, og da om lærere handler i «brorskapets ånd» og for fred, dialog og våre verdier når de sårer elever og millioner av muslimer med Muhammed-karikaturer.

Helge Ersøy

Rett på sak

● Fråsegn frå Lærarprofesjonens etiske råd

Forvaltingspraksis under pandemien

Lærarprofesjonens etiske råd stiller spørsmål ved forvaltningspraksis i skular og barnehagar under koronapandemien

Lærarprofesjonens etiske råd har motteke meldingar knyt til konsekvensar av smitteverntiltak på skular og i barnehagar. Meldingane kan tyde på at barnehageborn og elevar sine grunnleggjande rettar til opplæring og godt psykososialt miljø vert sett under press som følge av koronapandemien.

Elevar med funksjonsvariasjonar har mista retten til trening og andre tilbod som betrar livskvaliteten. Tilvenningsperioden i barnehagen for dei yngste barna har vore prega av redusert vaksenkontakt. Leksehjelp er fjerna på fleire skular. Leksehjelp skal mellom anna redusere skilnader mellom elevar med ulik sosioøkonomisk bakgrunn og gi elevane betre føresetnader for å følgje undervisinga.

Kommunar med omreisande spesialpedagogisk personale har kutta oppsøkjande verksemd i barnehagar, slik at dei minste ikkje får si spesialpedagogiske undervising. Spesialpedagogisk undervising og tilrettelagt opplæring byr på utfordringar i digital nettundervising og fell ofte vekk fordi lærarane må nytte tida til å dekke ordinært tilbod både på skule og over nett. Helsesjukepleiarar har blitt sett til andre oppgåver og har dermed ikkje følgd opp born dei har avtalar med eller er uroa for.

Tiltaka er iverksette med tilvising til det nasjonale smittevernarbeidet. Samstundes etterspør fleire ei breiare konsekvensutgreiing av lokale smitteverntiltak med bakgrunn i at elevar og barnehageborn står i fare for å miste rettane sine over lengre tid.

Ein unntakstilstand med så stor inngripen i unge menneskeliv, bør stadig utfordrast og vurderast konsekvensane av. Kompenserande tiltak og ulike alternativ bør vurderast. Rådet er spørjande til om lokale tiltak er konsekvensvurdert til å vere proporsjonale deira inngripande natur og konsekvensar.

Ingunn Folgerø

på vegne av Lærarprofesjonens etiske råd
rektor ved Bryne vidaregåande skule

● Arbeid i studietiden

Stillingskode: Lærerstudent

● Elise Håkull Klungtveit

leder Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

FOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK

Regjeringen tror at landets lærerstudenter kan bidra med sin kompetanse gjennom koronakrisen. Vi er enige!

På en av mine første forelesninger i pedagogikk ble vi fortalt at ryggsekken vår var vårt sterkeste kort, så lenge vi visste hva vi hadde i den. Om vi lette, kunne vi finne viktige erfaringer fra livet som en del av det store vi-et: fra møter med mennesker på butikken, på våre første jobber eller som en del av fotballaget.

Gjennom årene våre på lærerutdanningen ville sekken sakte, men sikkert fylles opp med faglig kompetanse, kunnskaper om barnehagen eller skolen, om pedagogikken, om fagområdene eller fagene i skolen, og om tverrfaglighet. Sekken vår var, og er, verdifull fra dag én.

Lærerne i barnehagen og skolen, med Utdanningsforbundet i spissen, etterlyser bedre smittevern på arbeidsplassene sine. De er bekymret for høyt fravær blant lærerne, fordi dette kan gjøre krisen verre. Her kommer vi inn. Vi kan bidra! Våre ryggsekker skal fremdeles fylles med viktig kompetanse for vi kvalifiseres til det ansvaret det innebærer å være lærere. Vi tror vårt bidrag kan være viktig i denne krisen.

Kunnskapsminister Guri Melby sier til VG at hun er fast bestemt på at vårt bidrag er

gjennomførbart. Vi tror imidlertid flere faktorer må på plass. For at vi skal kvalifisere til at deler av studielånet vårt skal omgjøres til stipend, kan vi ikke tjene over Lånekassens inntektsgrense. Det betyr at dersom vi tjener mer enn det denne grensen tilsier, vil vi straffes med høyere gjeldsbyrde. Flere studenter må ha ettermiddag-, kvelds- og helgestillinger ved siden av studiene, for å betale for elementære ting som husleie, mat og pensumbøker. Mange studenter opplever at disse jobbene ofte kan komme i konflikt med studiesituasjonen, og da må studiene komme først. Vi tror denne krisen krever at det også ved universitetene og høyskolene våre tenkes annerledes om studentenes deltidssjober. Kanskje relevant arbeid i skole eller barnehage må gå fra å være noe annet, og på siden, til noe som er en viktig del av studentenes profesjonsdanning.

2020 gir oss mye innhold til sekkene våre. Det setter oss på prøve og utfordrer oss til å bruke alt vårt i møte med fellesskapet, slik at vi kommer gjennom krisen. Men vi skal ikke bare komme helskinnet ut på andre siden. Vi skal også sikre at barn og elever har fått oppleve trygghet, mestring og utvikling. Vi tror det finnes mange viktige bidrag der ute som ikke når frem. Løsningene er enkle: Juster inntektsgrensen til Lånekassen, legg til rette for at studentene kan dra nytte av det de har i sekkene sine til det beste for barna og elevene.

La det store vi-et få oppleve vårt bidrag. Vi er klare for stillingskode: Lærerstudent!

Opplæringsloven og lærernes rettssikkerhet

● **Grethe Hovde Parr**
utdanningsdirektør hos
Fylkesmannen i Oslo og
Viken

● **Anita Rolland E. Fuglesang**
seksjonssjef hos Fylkes-
mannen i Oslo og Viken

FOTO FYLKESMANNEN I OSLO OG VIKEN

Flere har hevdet at elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø etter opplæringsloven svekker lærernes rettssikkerhet. Vi mener at det er hvordan loven blir praktisert som er problemet, ikke hvordan den er formulert.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Opplæringsloven kapittel 9 A blir kalt elevenes arbeidsmiljølov. I august 2017 ble loven endret. Endringen styrker elevenes rettigheter, men skaper også debatt.

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal ha nulltoleranse mot krenkelser. Krenkelser kan for eksempel være mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Retten til et trygt og godt skolemiljø er mer enn bare frihet fra krenkelser. Retten er ikke begrenset til frihet fra krenkelser. Skolemiljøet skal fremme helse, trivsel og læring. Elevene har rett til et trygt og godt skolemiljø, uavhengig av årsaken til utryggheten.

Hvis skolen mistenker eller ser at en elev ikke har det bra på skolen, skal skolen gjøre noe med det. Skolen skal følge med, gripe inn, varsle, undersøke og lage en plan med tiltak som vil gjøre at eleven får det bra. Eleven har rett til å medvirke, og skolen skal ivareta elevens beste.

I 2018 viste elevundersøkelser at 7000 barn opp-

lever å bli krenket av voksne. Litt over halvparten svarte at den voksne sa sårende ord. Litt under halvparten svarte at den voksne fikk dem til å føle seg utenfor. Nesten én av fire svarte at den voksne slo, dyttet eller holdt eleven fast.

Hvordan eleven selv opplever skolemiljøet, er sentralt i regelverket. Fagmiljøene er enige om at elevens opplevelse for lenge er blitt bagatellisert og ikke tatt alvorlig nok. Å bagatellisere elevens opplevelse kan gi store skadevirkninger. Derfor har lovgiver bestemt at elevens egen subjektive opplevelse av skolemiljøet skal legges til grunn for om eleven har det bra eller ikke. Det er eleven selv som er den nærmeste til å si noe om hvordan den har det på skolen. Elevens subjektive opplevelse skal tas på alvor og ikke overprøves!

Skjer dette på lærernes bekostning? Et viktig spørsmål er blitt reist i debatten: Er lærernes rettssikkerhet svekket som følge av elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø?

Mange mener ja. Vi leser om lærere som har følt seg tråkket på og lærere som blir politianmeldt. Undersøkelser blant tillitsvalgtorganisasjoner viser at seks av ti lærere føler seg mer utrygge etter at lovendringen kom.

Hva skyldes dette? Skyldes følelsen av at rettssikkerheten er svekket, loven?

«Er lærernes rettssikkerhet svekket som følge av elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø?»

Nulltoleranse på
krenkelser.

Hypotese nr. 1: Plikten til å legge elevens subjektive opplevelse til grunn blandes sammen med vurderingen av om det objektivt sett har skjedd en krenkelse

Plikten til nulltoleranse mot krenkelser gjør at skolen både må jobbe systematisk og forebyggende for at elevene ikke skal oppleve krenkelser og gripe inn for å stoppe krenkelser der og da dersom det er mulig.

Det er ikke alltid lett å vurdere om det har skjedd en krenkelse. Krenkelsesbegrepet rommer ifølge lovforarbeidene direkte negative handlinger og verbale uttrykk rettet mot eleven og indirekte krenkelser som utestenging, isolering, blikking og baksnakking. Det betyr ikke at skolen skal ha nulltoleranse for enhver kritisk yttring eller uenighet. Elevene skal lære å kunne akseptere og respektere ulike meninger og overbevisninger.

Hva er det så som blir styrt av elevens subjektive opplevelse? For det første; om eleven har det trygt og godt. Trivsel er subjektivt. Videre har skolen plikt til å undersøke saken og varsle rektor eller skoleeier. Til sist har skolen plikt til å sette inn tiltak i en aktivitetsplan. Eleven har rett til å få det trygt og godt, uansett årsak!

Elevens subjektive opplevelse bestemmer ikke om det objektivt sett har skjedd en krenkelse eller ei. Elevens følelse i seg selv er ikke bevis for at det har skjedd en krenkelse. Skolen kan heller ikke ha nulltoleranse mot alt som oppleves krenkende, for eksempel irettesettelser. Men opplevelsen eleven har, skal tas alvorlig ved at skolen uansett må sette inn tiltak for å trygge eleven.

Den subjektive opplevelsen er heller ikke styrende for hvilke tiltak som må settes inn for at eleven skal få det trygt og godt. Loven krever at

tiltakene er erfarings- og forskningsbaserte. Men elevens egne oppfatninger av hva som har skjedd og hva som vil virke, er selvsagt viktige.

Vår erfaring er at årsaken til at lærere opplever sin rettssikkerhet satt til side, er misforståelsen av hva elevens subjektive opplevelse er styrende for. Opplæringsloven krever at ansatte/skolen og skoleeier varsler og undersøker de bakenforliggende årsakene til at en elev ikke har det trygt og godt. Der lærere blir anklaget for å krenke, er det avgjørende at læreren, i tillegg til eleven, får uttale seg om saken. Skolen og skoleeier må gjøre de undersøkelsene som er nødvendige for en forsvarlig opplysning av saken. Skolen og skoleeier kommer ikke unna å ta stilling til om læreren objektivt sett har eller ikke har krenket; verken etter opplæringsloven eller arbeidsmiljøloven. Skolen og skoleeier som arbeidsgiver kommer imidlertid heller ikke unna å sikre at lærernes rettigheter også er ivaretatt etter arbeidsmiljøloven, parallelt med elevens rettigheter.

Hypotese nr. 2: Manglende kunnskap om og håndtering av reglene i opplæringsloven kapittel 9 A (elevens arbeidsmiljølov) og i arbeidsmiljøloven.

Hva sier bestemmelsen i opplæringsloven om den skjerpede aktivitetsplikten når voksne krenker? Skolen har den samme aktivitetsplikten når voksne krenker, som når det er andre grunner til elevens opplevelse av utrygghet. Plikten er bare skjerpet. Varsler og undersøkelser skal skje raskere og skoleeier skal kobles inn.

Hva sier bestemmelsen ikke? Bestemmelsen sier ikke hvilke følger varselet og undersøkelsen skal få for den ansatte. Bestemmelsen innskrenker ikke

«Skolen og skoleeier som arbeidsgiver kommer heller ikke unna å sikre at lærernes rettigheter også er ivaretatt etter arbeidsmiljøloven, parallelt med elevens rettigheter.»

Minneord

«Elevene har rettigheter etter opplæringsloven, ansatte etter arbeidsmiljøloven.»

den ansattes vern etter arbeidsmiljøloven. Hvis varselet får konsekvenser for den ansattes rettigheter som ansatt, gjelder arbeidsrettslige regler.

Bestemmelsen sier heller ikke at elevens subjektive oppfatning avgjør om det faktisk har skjedd en krenkelse og hva som skal skje med den ansatte. Her må skoleeier og arbeidsgiver ha kunnskap både om rettighetene og pliktene etter opplæringsloven og arbeidsmiljøloven. Skolen og skoleeier har et ansvar både overfor elevene og overfor de ansatte i skolen. Elevene har rettigheter etter opplæringsloven, ansatte etter arbeidsmiljøloven. Skolen og skoleeier har prosedyrer de må følge etter aktivitetsplikten i opplæringsloven kapittel 9 A ovenfor elevene. Arbeidsmiljøloven har prosedyrer skolen og skoleeier må følge som arbeidsgiver overfor den ansatte. Opplæringsloven kapittel 9 A innebærer ingen innskrenkninger i den ansattes rettigheter etter arbeidsmiljøloven og hjemler i seg selv ikke tiltak mot den ansatte!

Hypotese nr. 3: Misforståelsen om at opplæringsloven gir hjemmel for å gå til arbeidsrettslige skritt mot lærer/den ansatte.

Opplæringsloven gir ikke skolemyndighetene hjemmel til å ta arbeidsrettslige skritt mot den ansatte. Denne myndigheten er det bare arbeidsgiver som har, etter gitte prosedyrer i arbeidsmiljøloven.

Konklusjon

Skyldes svekkelsen av rettssikkerheten loven? Nei! Ikke lovens ordlyd, men praktiseringen av den! Er dette komplekst? Ja! Må det øves? Ja!

● Jens Amundsen

FOTO PRIVAT

Tidligere lektor ved Oslo katedralskole, Jens Chr. Amundsen, døde 4. november 2020, kun 72 år gammel.

Jens Amundsen var utdannet sivilingeniør med tilleggsutdanning i geografi og underviste også i matematikk og fysikk. Han var først adjunkt ved Abildsø skole 1975-87, så lektor ved Sofienberg tekniske fagskole 1987-99, ett år lektor ved Ulsrud videregående skole 1999-2000 før han kom til Oslo katedralskole hvor han forble i lektorstilling frem til pensjonsalder i 2005.

Jens var den fødte pedagog. Han hadde bakgrunn også som medforfatter i læreverker (Capelens samfunnsfagserie, geografidelen), han hadde oppdrag fra NRK (nordisk undervisningsprogram «Vi i Norden») og læreverker for ungdomsskolen. Her på Katta la han hele sin sjel i undervisningen. Han så hver enkelt elev og kjente den enkeltes utfordring og førte dem frem i sine krevende fag. Det sitter mange leger og ingeniører nå og vet at den hjelp han ga dem, bidro til at de kom inn på og klarte å gjennomføre krevende studier. Jens var stillfarende,

lavmælt, innga tillit og hadde et lunt smil. Han gikk stille i dørene, men var tydelig når det gjaldt lærerrollen og lærernes arbeidsbetingelser.

Som kollega var han meget godt likt, knyttet nære vennskapsbånd, særlig med sine turkamerater som han presset (og de presset vel også ham) rundt i Nordmarka og fjellheimen. Katta hadde sin egen polarhundklubb der han stortrivdes, var med gutta og et par damer til Grønland og brukte kroppen til alt den var godt for. Entusiasmen for den frie natur var stor hos denne myke tøffingen. Dessverre fikk han en helsemessig nedtur for noen år siden og var den siste tid meget syk. Han sovnet stille inn i sitt hjem på Skådalen i Oslo 4. november med sin livsledsager Jorunn ved sin side.

Ved Oslo katedralskole ser vi tilbake på samarbeidet med takknemlighet og glede. Vi lyser fred over hans minne.

For Oslo katedralskole
Patrick Stark og Terje Bjørø

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 5. januar:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

FOTO HARALDE WOLLEBAEK

Susanne Azevedo Stirø
advokat i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE

**Lov
og
rett**

Arbeidsgiver må betale for bruken av munnbind til og fra jobb

I et forsøk på å hindre spredning av koronaviruset har flere kommuner innført påbud om munnbind på kollektivtransport.

Per slutten av november holder mange av landets barnehager og skoler åpent, og ansatte som må ta kollektivtransport til og fra jobb, må naturligvis innrette seg etter påbudet om munnbind. Hvem er det egentlig som da skal betale for disse munnbindene? Er det den ansatte selv, eller må arbeidsgiver ta utgiften?

I arbeidsretten går det et grunnleggende skille mellom arbeidstid og fritid. En ansatt plikter ikke å jobbe på fritiden, og kan da heller ikke instrueres av arbeidsgiver. Motsatsen er at arbeidsgiver ikke har noe ansvar for den ansatte.

For en ansatt med fast oppmøtested, det vil si en arbeidsplass der man møter fast, regnes reisen til og fra jobb som fritid. Det er opp til hver enkelt hvor de vil bosette seg, og hvis man har gjort seg avhengig av å ta et transportmiddel til og fra jobb som koster penger, må man dekke utgiften selv. Arbeidsgiver kan av egen velvilje betale for månedskort eller bompenger, men er ikke forpliktet til det.

Hva da med ansatte i barnehage og skole som må møte på jobb? Må de som tar kollektivtransport, betale for munnbindene sine selv?

Skillet mellom arbeidstid og fritid tilsier at den ansatte må betale munnbindene sine selv; det er tross alt snakk om en utgift til noe den ansatte gjør på fritiden sin. Vi mener imidlertid at det er en litt for enkel tilnærming. Mens den ansatte har påvirkningskraft over reiseutgiftene sine, blant annet ved å velge en arbeidsplass i nærheten av eller langt unna hjemmet, så har ikke vedkommende noe annet valg enn å innrette seg etter et påbud om bruk av munnbind på kollektivtransport. De aller fleste vil nok også være enige i at det var vanskelig å forutse påbudet som nå gjelder. Der den ansatte da ikke har noe annet valg enn å møte på arbeidsplassen, mener vi det er rimelig at

arbeidsgiver dekker utgiftene til munnbind.

I tillegg har arbeidsgiver etter arbeidsmiljøloven et ansvar for å sikre arbeidstakeren personlig verneutstyr der det ikke kan tas andre forholdsregler for å oppnå tilstrekkelig vern om liv og helse. Selv om regelen ikke direkte gjelder her, nettopp fordi jobbreisen er fritid, så er regelen et uttrykk for arbeidsgivers generelle omsorgsplikt for sine ansatte. Der den ansatte må møte på jobb, tilsier omsorgsplikten at arbeidsgiver dekker utgiftene til munnbind, særlig når påbudet er innført av hensyn til liv og helse.

Det er i arbeidsgivers interesse at arbeidstaker unngår sykdom og karantene, og påbudet om munnbind har nettopp det som formål. En ansatt som mistenker å være smittet av koronaviruset, skal ikke møte på jobb og vil derfor være forhindret fra å utføre arbeid. Karantenebestemmelsene innebærer at sykdom hos én ansatt kan sette hele arbeidsplassen ut av drift. Fra et økonomisk perspektiv er det derfor åpenbart fornuftig at arbeidsgiver dekker utgiftene til munnbind for å unngå utvilsomt større utgifter ved eventuell sykdom hos den ansatte.

Også hensynet til barnets beste tilsier at arbeidsgiver betaler for munnbind. Smitte hos en ansatt i barnehage eller skole kan føre til at hele barnegrupper eller skoleklasser settes i karantene. En av erfaringene fra da skolene var stengt i våres, er at enkelte elever opplevde at hjemmeskole gikk negativt ut over både livskvaliteten deres og hvilket utbytte de hadde av opplæringen.

Vi mener altså at arbeidsgiver må betale for munnbindene som den ansatte må bruke på reisen til og fra jobb. Noe annet fremstår som lite omsorgsfullt og om ikke annet, personalpolitisk uforsvarlig.

«Der den ansatte må møte på jobb, tilsier omsorgsplikten at arbeidsgiver dekker utgiftene til munnbind.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO STIG WESTON

Utslitte lærere og lærermangel: Hva gjør KS?

Pandemien har ført til et annus horribilis for norsk skole. Nedstengningen og hjemmeskole fra 12. mars var et ekstremt eksperiment. Lærere og ledere strakk seg veldig langt for å gjennomføre på best mulig måte for elevene. Senere kastet alle seg rundt for å håndtere gjenåpningen med et strengt og krevende smittevernregime. Stadige endringer i regler og veiledninger har vært en enorm belastning på sektoren.

Nå, med noen få uker til jul, er situasjonen den at mange lærere og ledere er på felgen. Vi mangler folk. Ressursene som er bevilget, ser i liten grad ut til å nå frem til skolene. Det nærmer seg et bristepunkt. Folk orker ikke mer.

Vi har gjennomført undersøkelser blant våre medlemmer. Og svarene er verdt å dvele ved:

- 9 av 10 rektorer sier at koronasituasjonen og smittevernreglene har påført stor grad av ekstraarbeid.
- Bare 3 prosent sier at dette ekstraarbeidet blir kompensert. Begrunnelsen er at det ikke er penger til det.
- Bare 8 av 100 skoler sier at de har fått dekket utgiftene de har hatt i forbindelse med koronapandemien.
- 2/3 sier de må kutte i neste års budsjett.

Norsk skole var underbemannet i møte med pandemien. Mangel på lærere har vært et problem i årevis. Eller rettere sagt: Det er nok lærere i landet, men det er for få lærere som jobber i skolene. Den omfattende bruken av ansatte uten lærerutdanning er dramatisk. Bruken av ukvalifiserte i lærerstillinger har vært økende i den siste tiårsperioden. Statistisk sentralbyrå (SSB) har publisert tall som viser at henholdsvis 15 og 21 prosent av de ansatte i lærerstillinger i grunnskolen og videregående skole er uten godkjent lærerutdanning. Samtidig sier SSB at vi vil mangle 5654 lærere i 2030. Dette til tross for tiltak som rekrutteringskampanjer,

nedskrivning av studielån og andre tiltak regjeringen har innført.

Etter at KS overtok forhandlingsretten for lærerne, har ikke kommunesektoren evnet å beholde og rekruttere nok lærere i skolen. KS' manglende evne til å tilby lærerne en konkurransedyktig og rekrutterende lønn er godt dokumentert. At lærernes lønnsutvikling har vært 15 prosentpoeng dårligere enn andres i kommunal sektor de siste femten årene, er et paradoks. For politikerne vil jo ha flere lærere med lærerutdanning. Ulike regjeringer har prøvd å heve statusen til lærerne på mer eller mindre vellykkede måter.

Nå er lærerne overarbeidet og underbetalt. Arbeidsmiljøloven følges ikke, de får ikke overtidsbetalt og forholder seg til skoleledere som står i en umulig skvis mellom enorme behov hos elever og lærere, og lokale skoleeiere som ikke kan, eller ikke vil, legge penger på bordet. Regjeringen sier gang på gang at den skal betale regningen, mens kommunene gang på gang sier at det ikke finnes penger.

Hvorfor tar ikke KS regjeringen på ordet? Her kunne vi ha fått registrert alle koronarelaterte utgifter og sendt regningen til staten. Kommunene kunne også ha prioritert ned andre utgiftsposter, som ikke er like viktige som skole. Det er vanskelig å få øye på hva KS egentlig gjør for å hjelpe skolene i den situasjonen vi er i nå. Dessverre er dette en del av et større bilde: Mangelen på kvalifiserte lærere har fått utvikle seg over lang tid, mens KS og store deler av kommunal sektor har sittet stille. Dermed har ikke norske elever fått det opplæringstilbudet de har rett på. Det er mulig KS ikke bekymrer seg over sånt, men stadig flere politikere gjør det.

Alle kriser kan brukes til konstruktiv forbedring. Vi er spent på om KS kommer til å bruke det vi har lært under denne pandemien til å gjøre en bedre innsats for å rekruttere og beholde nok lærere.

«Det er vanskelig å få øye på hva KS egentlig gjør for å hjelpe skolene i den situasjonen vi er i nå.»

- Ta lærernes helse og trygghet på alvor

Regjeringens ekspertgruppe legger ikke vekt på lærernes arbeidsmiljø og trygghet i smittevernsrapporten for skoler og barnehager. – Ikke godt nok, sier Steffen Handal.

I november kom rapporten fra regjeringens ekspertgruppe om konsekvenser av koronasmitteverntiltak i barnehage og skole. Utdanningsforbundets leder påpeker at arbeidsmiljøet og tryggheten til lærerne i barnehage og skole er nærmest fraværende.

– Ekspertgruppa har ikke vektlagt betydningen av at lærere og ledere i barnehage og skole har et fullt forsvarlig arbeidsmiljø og trygghet. At barn og unge i barnehage og skole møter lærere med overskudd, ro og trygghet, er kanskje viktigere enn noen gang, fastslår Handal.

– Et forsvarlig arbeidsmiljø er en forutsetning for å kunne gi barn og unge den oppfølgingen de har krav på.

Handal mener at ekspertgruppa ikke har fulgt opp rådene fra Utdanningsforbundet:

– Jeg kan ikke se at våre innspill om kobling mot arbeidsmiljøloven og systematisk HMS-arbeid er fulgt opp eller kommentert.

Arbeidsmiljølovens krav om et fullt forsvarlig arbeidsmiljø, barnehagelovens krav om helsefremmende miljø og opplæringslovens om et trygt og godt skolemiljø er heller ikke omtalt eller vurdert.

IKKE BRA: Ansattes arbeidsmiljø i barnehage og skole er knapt nevnt i ekspertgruppas rapport om smittevern under koronapandemien.

ILL.FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Rapporten behandler ikke læreres helse, herunder psykiske helse.

– Lærere og ledere har under pandemien, som ellers, behov for et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Vi får mange henvendelser om at dette ikke blir ivare tatt på den enkelte skole eller barnehage. Mange lærere og ledere står derfor i en svært krevende situasjon over tid, påpeker Handal.

Mer til lærerressurser

– Vi er glade for at ekspertgruppa presiserer betydningen av at kommunene må kompenseres for utgifter og at det trekkes fram at det må sikres midler til tilstrekkelig antall lærere, riktig bruk av andre yrkesgrupper og tilgang på nok lokaler. Dette er saker vi har kjempet for å få gjennomslag for, sier Handal.

Ekspertgruppa anbefaler at deler av ekstramidlene som tilføres kommunene øremerkes barnehage og skole.

Ellers etterlyser Utdanningsforbundet flere fra utdanningssektoren i gruppa:

– Nasjonalt burde den være mer balansert sammensatt mellom utdannings- og helsefaglig kompetanse, fastslår Handal, og viser til at bare én av fire medlemmer kommer fra utdanningsfeltet (Utdanningsdirektoratet).

Selv om mandatet konsentreres om smittevern i barnehage og skole, skal gruppa vurdere ulike tiltak for å håndtere koronasituasjonen der.

– Svak representasjon fra sektoren kan bidra til at kunnskapsministeren ikke får de rådene hun bør ha, dermed står hun også i fare for at beslutninger fattes på et sviktende grunnlag, mener Handal.

Hva er god bruk av teknologi i barnehagen?

Hva skjer i en barnehage med digital praksis? Hør episode 61 av Lærerrommet. Hvordan unngå at barna blir passive når teknologi brukes? Gjør det noe med leken? Podkasten gir innsikt i utdanningsfeltet, og er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

GJESTER: I episode 61 av Lærerrommet er gjestene forsker/førsteamanuensis Vigdis Vangsnes ved Høgskulen Vestlandet og pedagogisk leder Ståle Eivind Skagen i Ilabekken barnehager.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Munnbind i skole og barnehage

Folkehelseinstituttets råd så langt har vært at verken elever eller lærere skal bruke munnbind på skolen og i barnehagen. Samtidig vet vi at barn kan smitte, og spesielt ungdom smitter.

Mange lærere i barnehagen og skolen sier de føler seg utrygge på jobb i en situasjon der det ofte er umulig å holde én meters avstand og bruk av munnbind frarådes. Her forsøker assisterende helsedirektør Espen Nakstad, Folkehelseinstituttet og våre jurister å gi svar på noen av spørsmålene rundt munnbind.

I land som Frankrike, Italia, Spania, Hellas og i deler av Tyskland er det nå påbudt å bruke munnbind i skolen. I slutten av oktober innførte Sveits obligatorisk bruk av munnbind i videregående skole.

– Hva tenker dere om å gjøre det samme i Norge?

– Generelt kan jeg si at avstand til andre er viktigere enn munnbind, men at det kan ha en tilleggseffekt, ikke minst i situasjoner der man ikke kan holde god avstand til andre. Spørsmålet blir hvor lett det er å begrense smitterisiko i ungdomsskoler og videregående. Det avhenger blant annet av smittenivå (gult eller rødt nivå i skolene) og det generelle smittenivået i lokalsamfunnet elevene er en del av. Vi har ikke noe prinsipielt imot bruk av munnbind i visse situasjoner i skolene, men det må være godt smittevern faglig begrunnet, sier Nakstad.

Reglene for munnbindbruk varierer mellom

ulike land i Europa, og mye avhenger av den generelle smittesituasjonen. I Spania og Italia må barn over seks år bruke munnbind dersom det ikke er mulig å holde minimum én meters avstand, i Frankrike må barn bruke munnbind fra de er 11 år. I Norge anbefaler Folkehelseinstituttet ikke at barn under 12-13 år bruker munnbind og begrunner det med at de i liten grad bidrar til smittespredning.

Ernst Kristian Rødland i Folkehelseinstituttet svarer slik om lærere i skole og barnehage i kommuner med rødt smittenivå bør bruke munnbind på jobben:

– Folkehelseinstituttet anbefaler ikke generell bruk av munnbind blant lærere. Ved forhøyet smittenivå lokalt anbefales økt oppmerksomhet rundt rådene på det tiltaksnivået man er, som for eldre elever inkluderer å holde avstand, for yngre elever at det skal holdes avstand mellom kohorter og ved rødt nivå mindre kohorter. Bruk av munnbind i befolkningen er et tiltak med svak dokumentasjon, og bare ett av en rekke tiltak som sammen vil redusere sannsynligheten for smitteoverføring, sier Rødland.

Nakstad svarer slik på om det bør brukes munn-

bind når skolen er på gult nivå og det dermed ikke er avstandskrav:

– Det er viktigere å gå til rødt nivå dersom smittespredningen er stor, enn å innføre munnbind for alle på gult, rett og slett fordi vi vet at avstand til andre hindrer smitte mer enn munnbind, sier han.

Mange har reagert på at det ikke synes å være en konsekvent linje når det gjelder smittevern i skole og barnehage og andre deler av samfunnet.

– Det er for eksempel påbudt for elever å bruke munnbind på kollektivtransport mange steder, men hvorfor skal de samme elevene ikke bruke munnbind når de kommer på skolen?

– Det er begrensningene i avstand og fraværet av kohorter som er hovedbegrunnelsen for munnbind på kollektivreiser, svarer Nakstad.

Skoler og barnehager har en svært presset økonomi som følge av pandemien. Dersom munnbind anbefales i skolen, hvem bør betale for det?

– Det er noe som må avklares hvis det skulle bli anbefalt som et tiltak i skolen, sier Nakstad.

Utdanningsforbundet mener

Juridisk seksjon i Utdanningsforbundet har også vurdert bruk av munnbind.

TILSPISSET: – Dette er som et korthus, sier Steffen Handal om barnehagene under pandemien.

FOTO ADOBESTOCK

– Mer myndighet til styrerne

Pandemien gir barnehager økt sykefravær og det er vikarmangel. – Styrere må få større myndighet til å sette inn de rette tiltakene, mener Steffen Handal.

Situasjonen nå kan gå ut over både smittevern og arbeidsmiljø. Lederen i Utdanningsforbundet nevner ulike virkemidler barnehagestyrere må kunne ha myndighet til å bruke, når de mener drift og tilbud ikke er forsvarlig: redusert og fleksibel åpningstid, å kutte ut tidskrevende kjøkkentjeneste eller å gi ansatte overtid for møter det ikke er mulig å ta i åpningstiden.

– Styrere må kunne vurdere dette i egen barnehage, både for å opprettholde smittevern og for å sikre de ansatte et forsvarlig arbeidsmiljø, sier Handal.

– Barnehageeiere må støtte barnehagen, og være i dialog med styrerne. Eierne må også ha tett dialog med helsemyndighetene, og med tillitsvalgte, slik at det gjøres riktige vurderinger av når smitteveileidere må gå fra gult til rødt.

I høst deltok 821 barnehagestyrere i en undersøkelse fra Respons analyse på oppdrag fra Utdanningsforbundet. Funn viser at sykefravær blant ansatte er høyere under pandemien enn ellers. 69

BEGRUNNELSE: Espen Nakstad i Helsedirektoratet sier de ikke har noe prinsipielt imot bruk av munnbind i visse situasjoner i skolene, men det må være godt smittevern faglig begrunnet.

FOTO FINN OLUF NYQUIST/
HELSE DIREKTORATET

– Vi ser ikke at lovverket er til hinder for at lærere i de aller fleste tilfeller vil kunne benytte seg av munnbind, sier advokat Ruth-Line Meyer Walle-Hansen.

Hun påpeker at Utdanningsforbundet ikke ønsker å uttale seg om hvorvidt den enkelte lærer bør bruke munnbind, men å gjøre oppmerksom på

at dette er noe den enkelte har anledning til dersom de ønsker det.

– Utdanningsforbundet mener at lærere, ledere og tillitsvalgte i den enkelte barnehage eller skole er de beste til å vurdere behovet for munnbind. Slike vurderinger vil inkludere det konkrete møtet mellom ansatte og barnehagebarn/elev og må

ta hensyn til behovet for både læring og sosialt samvær, og for opplevelsen av trygghet for ansatte og barnehagebarn/elever – og foresatte. Utdanningsforbundet legger til grunn at profesjonsfelleskapene vil gjøre kloke vurderinger og avveininger basert på dømmekraft og godt profesjonelt skjønn, sier Walle-Hansen.

prosent oppga at sykefraværet blant ansatte har økt etter sommerferien, 44 prosent oppga at de i mindre/ingen grad har penger til vikarer. Situasjonen er nå mer tilspisset.

– Bemanningen er nå såpass presset at mange barnehager er usikre på om de klarer å levere et forsvarlig tilbud til alle barna generelt, og de sårbare spesielt, sier Handal.

Kommunene har fått løfter om at staten dekker pandemi-utgifter. Smittevern, tilbud og arbeidsmiljø må sikres, og må ikke hindres av at man er redd for å bruke penger.

Julegaven som varer lenge

En god barneforsikring følger barna lenge, ikke bare i barneåra, men ungdomstid og helt til voksen alder. Som medlem kan du kjøpe barneforsikring til alle små og store barn. Enten det er tantebarn, barnebarn, dine eller mine. Med barneforsikringen gir du trygghet og støtte til både barn og familie ved sykdom eller ulykke. Vår forsikring inneholder dekning for uføre.

På udf.no/barneforsikring kan du lese mer om hvordan du kan legge en gave med mening under treet i år.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemstilbud

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemstilbud. Flere av tilbudene gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene dine kan du, og de du er glad i, sammen få en litt tryggere hverdag og en litt bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset deg i ditt yrke og de ulike livsfasene du er i.

- Reiseforsikring
- Innboforsikring
- Grunnforsikring
- Uføreforsikring
- Livsforsikring
- Barneforsikring
- 70+ forsikring
- Person 3i1 forsikring
- Studentforsikring
- Husforsikring
- Bilforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemstilbud

- Boliglån hos Nordea Direct
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no/medlem

En julegave som varer lenge!

Som medlem kan du kjøpe barneforsikring til alle små og store barn. Enten det er tantebarn, barnebarn, dine eller mine. Med barneforsikringen gir du trygghet og støtte til både barnet og familien ved sykdom eller ulykke. Gaven følger barnet lenge fordi den også inneholder dekning for uførhet.

Se hvordan du kan legge en gave med mening under treet i år, på udf.no/barneforsikring

UTDANNINGS
FORBUNDET

Kjære lesere, bidragsytere og annonsører

Vi ønsker alle en
riktig god jul og
et godt nytt år!

UTDANNING